Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной … 21-hээ гарана | № 231 (16754) | 1984 оной октябриин 7, воскресени | Сэн 3 мүнгэн.

…ИНАГШАДАЙ ШУХАЛА ЗОРИЛГОНУУД

… коммунис бай… …эргэтэ алба хэхэ… …хинагшадай үн… болоно. Ажалша …

(1984 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдэй үндэhэн гаргаhан арадай хинагшын зорилгонуудые тэрээндэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэбэ.

Нүхэд К. У. Черненко, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. М. Чебриков, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков гэгшэдэй ерэжэ хүрэхэдэ, сугларагшад hууриhаа бодожо, нэрьемэ, удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар угтаа.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор, КПСС-эй ЦК-гай таhагуудые даагшанар, хэдэ хэдэн министерствэнүүд болон ведомствонуудай хүтэлбэрилэгшэд, …

дагшад нэгэн дуугаар hунгаба.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкые угтаба. Сугларагшад Константин Устиновичые нэрьемэ альга ташалгаар угтаа.

Нэрьемэ удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар угтагдаhан нүхэр К. У. Черненкын хэлэhэн үгэ ехэ анхаралтайгаар шагнагдаба.

Удаань СССР-эй Арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ А. М. Школьников элидхэл хэбэ.

Арадай хинагшадай бүхэсоюзна зүблөөн хадаа орон дотор социалис хиналтые хүгжөөлгэдэ гайхамшагта шата болохо юм гэжэ тэрэ хэлэбэ. Коммунис парти болон Совет гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалга, Константин Устинович Черненкын хэлэhэн үгэ энэ зүблөөндэ онсо удха шанар олгоно. Тэрэнэй хэлэhэн тодо хурса, зориг бадаруулма үгэ олон бухы арадай хинагшадта …

тодорхой программа болохо байна. Гүрэнэй ба обществын хиналтын хүтэлбэрилэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадалгаар олониитые элсүүлэн хабаадуулха тухай Ленинэй hургаал заабариие парти, КПСС-эй Центральна Комитет …

Мүнөө үеын эрилтэнүүдэй үндэhөөр арадай хиналтын органууд урда имагтал ехэ бэшэ, харин тон шэнэ зорилгонууд табигдана гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Парти болон гүрэнэй директивэнүүдые бэелүүлхын түлөө хиналта эмхидхэжэ, экономико ба социальна …

Гүрэнэй ба ажалай журамые …

… гуримые сахихын түлөө …

Социалис зөөри зөөшье сайн хамгаалхын түлөө, арадай зөөри үбэршөөлхэ ба бусад ябадалнуудые усадхаха зайсуулхын түлөө тэмсэлые шангадхаха тухай асуудалые … Гүрэнэй … али бүхы ябадалые усадхан зайсуулха талаар арадай хиналта ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй.

[Эхин. Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта].

…АДАЙ ХИНАГШЫН ЭРХЭТЭН ЁhОНОЙ ҮНДЭР УЯЛГА

Нүхэр К. У. ЧЕРНЕНКЫН хэлэhэн үгэ

…э нүхэдүүд!

…хинала асуудалнуудые— …хиналтые саашаданъ …лгын, тэрэнэй ашаг …лүүлгын асуудалнуу… …хэлсэхээ таанад … КПСС-эй ЦК-гай …й ёhоор, тон саг …үгларааалта. Юундэб …манай обществые хү…гын гуримые байгуул…ы шатын хүдэлмэриин …ажабайдалай шэнэ, …гдэhэн эрилтэнүүдые …эхээр табижа байhан …орожо байнабди. Ара…ата хадаа энэ систе…аhаршагүй, юугээршье …үй хубинь болоно гэ… байнаб. Тиимэhээ …бидэнэй урда табигда…зорилгонуудай хэмжээ…ан ябуулгаяа эдэбхи… …дээшэлүүлхэ гэhэн үе …илтэ таанадта гүйсэд …р дэлгэрүүлэн тараагдана.

…льна ба оюун ухаан …гүэлдэр хүсэндэ түшэг… промышленностиин, …ажахын, транспортын, …гын бүхы hалбаринуу… …бүхы талаарнь хүг… үйлэдбэриие хурдан …р эршэдхэхын, совет …техникэ, гэгээрэл бо…рые хамгаалгые, ара…байдалай материальна …й хэмжээе шэнэ шата…хын тула бүхы хүсэ…олдолгонуудаа элсүүл… Мүнөө үеын орёо, …тэй уласхоорондын …оронойнгоо өөрыгөө …хүсэ бэхижүүлхыем…ай Зэбсэгтэ Хүсэнүү…ынхы бэлэн байлгые …үүлхыемнай бидэниие …

…ээсэйлбол, хубилалтата …й үе сагта хүрэжэ …бди. КПСС-эй XXVI …ЦК-гай удаадахи Пле…ай шиидхэбэринүүдэй …р дэлгэрhэн парти ба …айхабтар ехэ зохёон …ы ажалаар, манай хүг… …бүхы эршэ дэлисээр …hэн шанарай түйлалта…ай эндэ хэлэгдэнэ. …түйлалтанууд бэелүү… …байнхай, тэдэ үйлэд… …хүсэнүүдые хүгжөөл… …эрдэм-техникын хүгжэл…лтын үндэhөөр тэдэ… …шэнэдхэн хубилгалгада …хэрэгтэй болон… Экономико ху…эдэ, тэрэниие түсэб… …иимэ хубилалтануд… …юушье хэжэ шадаха… …байнабди. Манай ажахы …ые горитой ехээр hай…ха хэрэгтэй. Арад зо…ай байдал тон шэнэ …гаргагдаха ёhотой. Со…ай — бултанай ба …нэй үнэн шударгы, хү…рмэлзэлтэй, үүсхэл эдэб…ажалгүйгөөр эдэ бүгэ… …үйлагдахагүй байhаниинь …Тиимэhээ эндэ дэбжэлтэ …ла шухала: олониитын …ай ба ниитын үүсхэл эдэб…оо үргэхэ бэшэ, харин …эгээр арьбадхагдаха …й.

…бүгэдэ, нүхэдүүд, ма…а байгуулагдаhан социа…ые нарижуулан hайжа…ха гэжэ нэрлэгдэдэг хүг…р дэбжэлтын бодото зүйл …бшуу. Имагтал энээнhээ …hэн тараhан асуудалнууд-

та партиин тэрэнэй Центральна Комитедэй анхарал хандуулагдана, ухаан бодол зорюулагдана. Энэ хадаа гол шухала зүйл болоно, тэрэ КПСС-эй XXVII съездэдэ бэлэдхэлые, партийна Программые шэнээр редакцилга дээрэ хүдэлмэриие элсүүлэн табина. Экономическа ба социальна хүгжэлтын ээлжээтэ табан жэлэй ба бүри удаан болзорой түсэбүүд дээрэ хүдэлжэ байнабди.

Бидэ ехэ шиидхэбэринүүдые абаха, ехэ түсэбүүдые баталха зэргэтэйбди. Тиимэhээ тэдэниие лаб бэелүүлхэ тухай эртээнhээ анхарал оролдолго гаргаха хэрэгтэй. Ленинэй заабариин ёhоор табигдаhан арадай хиналта эдэ лаб хангалтануудай дунда ехэ hуури эзэлнэ. Манай ороной саашанхи хүгжэлтэдэ арадай хинагшын хүдэлмэриhөө тон ехэ юумэн дулдыдаха байна гэжэ сэхэ хэлэхэ ёhотойбди. Манай урдын бүхы дүй дүршэл, социализмын научна теори иимэ тобшолол хэхыемнай уялгана.

Үүргэ нүлөө ехэтэй хиналтые hайнаар табилгада, хүдэлмэришэ болон ажалшадые тэрээндэ олоорнь элсүүлэн хабаадуулгада В. И. Ленинэй анхаралаа ехээр хандуулдаг байхыень бидэ бултадаа hайн мэдэнэбди. Энэ хадаа партиин, Соведүүдэй, профсоюзуудай политическэ ба эмхидхэлэй ажал ябуулгын олон участогуудай нэгэниинь болоно гэжэ тэрэ тоолодог hэн. Ленинэй hанал бодол бүри гүнзэгы удхатай болоо. Тэрэ арадай хиналтые социалис байгуулалтын удхатай, энээнэй демократическа шэнжэтэй таhаршагүйгөөр холбодог байгаа.

Манай орон дотор социализмын байгуулагдалгын, хүгжэлгын түүхые эрьежэ хараябди. Энэ замай эгээл харюусалгатай шата бүхэндэ хиналтын асуудал тон шухала асуудалнуудай нэгэниинь болоно гэжэ хэлбэришэгүйгөөр табигдадаг байhыень ойлгоходо хүшэр бэшэ. Октябриин урда тээхэнэ хүдэлмэришэнэй хиналтын ленинскэ үзэл бодол революционно пролетариадай элсүүлэн зоригжуулhан уряа лозунгнуудай дунда батаар табигдаа hэн. Граждан дайнай ба ажахын hандаралгын эрхэ байдалда залуу Совет засаг шэнэ общество байгуулжа эхилхэдээ, «Тоосоон болон хиналта— экономическа гол зорилго болоно...» гэhэн Ленинэй тодо заабаряар зэбсэгжүүлэгдэжэ, урагшаа бата найдамтайгаар дабшаhан байгаа. НЭП-эй жэлнүүдтэ, экономикодо «хэн хэнээ ахихань гээшэб?» гэhэн асуудалай шиидхэгдэжэ байхада, ангиин, ёhотойл арадай хиналта тухай партиин анхарал оролдолго дахинаа түрүү зэргэдэ табигдаhан юм. Имагтал энэ үедэ, хүгжэжэ байгаа социалис обществын эгээл шухала эрилтые элирхэйлэн харуулхадаа, Ленин «Хайшан гэжэ рабкриниие шэнэдхэн хубилгаха ёhотойбибди» гэhэн программна удхатай зохёолоо бэшээ hэн. Ленинэй суртал hургаалнуудаар бэелүүлэгдэhэн манай хиналтын органуудай гүрэнэй ба ниитын ажал ябуулга олон арбан жэлдэ социалис

байгуулалтын хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулна.

Эмхигүй бэшэ, харин түсэбэй ёhоор, эмхи гуримтайгаар хүдэлдэг обществын хараалhан зорилгонуудайнгаа бодото дээрэ ямараар бэелүүлэгдэжэ байhыень саг үргэлжын шалгалта хээгүй hаа, юушье түйлажа шадахагүй байhаниинь хүн бүхэндэ мэдээжэ. Социалис байгуулалтада бидэ урагшаа ехэ дабшалта хээбди. Оромнай хүгжэлтэ түгэс социализмын шатада оронхой. Бидэнэй түйлаhан энэ амжалтада арадай хиналтын горитой, өөрынхеэрээ hэлгэшэгүй ехэ үүргэ дүүргэhэн байна гэжэ үшөө дахин дабтанаб.

Имагтал мүнөөнэй эрхэ байдалда, имагтал хүгжэлтэ түгэс социализмын шатада арадай хинагшын эрхэнүүдэй арга боломжонуудай нилээд үргэдхэгдэhэниинь элитэ юм ааб даа. Тэрэнэй харюусалга урган дээшэлнэ. СССР-эй Конституци дотор, тэрэнэй үндэhэ hуури дээрэ баталагдан абтаhан арадай хиналта тухай Хуули дотор энэ тодорхойгоор найруулагданхай. Эгээл шухала юумэниинь гэхэдэ, энэ ушар манай үдэр бүриин гүрэнэй захиргаанай, ажахын, ниитын ажал хэрэгтэ эли бодо, үрэ түгэс нүлөө үзүүлнэ.

Нүхэдүүд, таанад арбан миллион хүнhөө бүридэдэг арадай хинагшадай отрядые түлөөлнэт. Арбан миллион — энэмнай олон гү, али үсөөн гү? Энэмнай горитой ехэ тоо болоно. Танай хүдэлмэриин үргэн ехэ дэлисэтэй боложо байhые, үнэхөөрөөшье, олониитын тэрээндэ хабаадалаг байhые эдэ бүгэдэ элирхэйлэн харуулна. hайн лэ гээшэ.

Гэбэшье имагтал түйлагдаhан юумэ анхаралдаа бү абая. Мүнөөнэй байдалые социализмын научна теориин үндэр ехэ эрилтэнүүдтэй сасуулан хаража үзэебди. Социалис обществодо хиналтын хүдэлмэри бүгэдэ арадай шэнжэтэй болохо ёhотой гэжэ Ленин заадаг байгаа. Хиналта «түрүүлэн хүдэлмэришэдэй эмхинүүдээр, удаань бүхы хүн зоноор толгой тоолон бэелүүлэгдэхэ» ёhотой гэжэ тэрэ Совет засагай эхиндэ ерээдүйе уридшалан хаража бэшээ hэн. Тиихэдээ «толгой тоолон» гэжэ үгыень тэрэ онсолон харуулhан байгаа. Мүнөө парти энэ асуудалые тиимээр лэ, Ленинэй захяа заабариин ёhоор табина. Имагтал энэ зорилго бэелүүлхые оролдохо хэрэгтэй. Хүн бүхэнэй, совет хүн бүхэнэй өөрыгөө арадай хинагша гээшэб гэжэ мэдэрхыень, тэрэнэй энэ үндэр ехэ эрхэтэн ёhоной уялгаарга бодомжолхыень, ажалаа ябуулхыень түйлаха шухала.

Минии хэлээшые таанад зүбөөр ойлгожо байна аабзат гэжэ hананаб. Тэрэнэй олон мянган комитедүүдтэ арадай хинагшын штадуудые үргэдхэхэ тухай хэлэгдэнэ бэшэ. Илангаяа районно, городской комитедүүдтэ сүлөөлэгдэhэн хүдэлмэришэдэй үсөөн байhыень бидэ hайн мэдэнэбди. Эндэ тоонууд шухала бэшэ. Ажал хэрэгынь лэ шухала байна. Тэрэнэй удхань юун болоноб гэхэдэ, арадай хиналтые хүг-

жөөлгэ хадаа социалис демократиие гүнзэгырүүлгын гол шэглэлнүүдэй нэгэниинь болоно.

Оронойнгоо эзэн байhанаа эдэбхитэйгээр харуулха эрхэ, уялга хүн бүхэндэ манай демократи олгодог гээшэ. Хиналтада хабаадалгын энэ эрхээ хэрэглэхэ, энэ уялгаяа мэдэрхэ талаар hайнаар hургадаг байhыень таанад өөhэдынгөө ажал хэрэгhээ мэдэнэ ха юмта даа. Энэмнай гол, стратегическэ хараа шэглэл болоно. Иимэ хараа шэглэлээр шэнэ, шэнэ олон түмэн ажалшадые танай хүдэлмэридэ элсүүлэн хабаадуулха гээшэ шухала удха шанартай гэжэ парти тоолоно. Хэрбээ нэрэ зэргээрээшье бэшэ hаа, ниитын ажал ябуулгынгаа удхаар тэдэнэр түрүүлэн өөhэдынгөө ажалша коллективүүдтэ ёhотойл эрилтэ ехэтэй арадай хинагшад болог лэ. Ленинэй хэлэhэнэй ёhоор, тэдэнэр «эгээлэй юрын ажалhаа гүрэнэй хэрэгүүдэй бүри шухала үүргэнүүдтэ удаа дараалан дамжан орог лэ».

Бодото байдал хадаа манай демократиин үнэтэ шухаг шэнжэ шанарынь болоно. Имагтал тэрэнэй бодото хүгжэлгэ, гүнзэгырэлгэ, хадаа айхабтар ехэ удха шанартай байна гэжэ парти тоолодог юм. ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй энэ асуудалые ямар тодорхойгоор табиhаниинь таанадта мэдээжэ. Тэрэнэй шиидхэбэринүүд Соведүүдэй хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй байна. Гүрэнэй засагай эдэ ниитын зургаануудай Конституцяар олгогдоhон эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бодотоор хэрэглэжэ hураха гээшэ гол зорилго болоно. Энэ зорилго профсоюзуудта, комсомолдо, ажалша коллективүүдтэ шухала удха шанартай байна гэжэ парти тоолодог. Энэ зорилго арадай хиналтада мүн лэ шухала удха шанартай. Арад зоной өөhэдөө социалис ёhоор хүтэлбэрилгын зохёон байгуулхы хүсэеэ улам үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ. Энэ хадаа манай обществын политическэ байгуулалтые нарижуулан hайжаруулха гэhэн удхатай. Энэмнай тэрэниие социализмын үг зорилгодо дүтэлүүлhэн ушар болоно.

Нүхэдүүд, социализмын үндэр дээдын ёhо гуримуудые баримталан бэелүүлгэ бидэнэй ажал хэрэгүүдтэ бэелүүлэгдэхэ ёhотой. Түйлаhан амжалтануудаа сэгнэхэдээ, тэдээн тухай мартажа яашье болохогүй. Мүнөөдэрэйнгөө ажал хэрэгые, ерээдүйн түсэбүүдые тэдээгээр лэ хэмжэхэ хэрэгтэй. Танай ажал ябуулгада энэмнай түбхын түрүүшын зорилго болоно гэжэ тэмдэглэлтэй. Ушарынь юуб гэхэдэ, социализмда зүрюу харша, тэрэнэй гол ёhонуудта таарахагүй бүхы юумэ элирүүлэн усадхалгада арадай хиналта ехэ үүргэ нүлөө үзүүлхэ зэргэтэй.

Жэшээнь, хүн бүхэнhөө — арга шадабариинь зэргээр, хүн бүхэндэ — ажалайнь хэмжээгээр гэhэн социализмын гол ёhые абажа харая. Энэмнай таанадта нангин зүйл болоно. Энэ хадаа имагтал манай хү-

дэлмэришэн ангиин, манай арадай түүхэдэ түрүүлэн бодотоор бэелүүлэгдэhэн социальна үнэн зүб байдалай үндэhэ hуури болоно. Гэбэшье энэ түйлалтын hүр жабхалантай байhые ойлгохо зуураа, тэрэниие аршалан хамгаалха, хүгжөөхэ хэрэгтэй гэжэ мартажа болохогүй. «Ажалайнь хэмжээгээр» гэhэн гол ёhые сахилгын онсо анхарал оролдолго эридэг байhыень бидэ hайн ойлгонобди. Үгы гэбэл, тэрэниие хазагайруулhан ябадалтай ушарха байнабди. Иимэ ябадалнууд манай экономикодо ехэ хоро хүргэдэг лэ. Иимэ ябадалнууд совет хүнүүдэй дурыень ехээр гутаадаг, үнэн зүб байлга гэhэн манай ойлгомжодо огто тааралдадаггүй байна.

Эдэмнай ямар үзэгдэлнүүд гээшэб? «Бүгэдэндэ адляар хүртөөхэ гэhэн эрмэлзэл», «Салин хүлhэнhөө гадуур зөөри олохо» гэхэ мэтэ үгэнүүдээр манайда эдэ бүгэдэ нэрлэгдэдэг гээшэ. Зөөлэн лэ үгэнүүд гэхэ байнаб. Эдэ үгэнүүдэй удхын саана юун далдалагданаб гэжэ харабал, даншье hаа наринаар, дүмүүхэнээр хэлэгдэнэ гээшэ ха.

Бүгэдэндэ адляар хүртөөхэ гэhэн эрмэлзэл хадаа залхуу нозог хүниие, голодоhо гаргагшые үмэгшэлхэ, тиихэдээ hайн, үнэн шударгы хүдэлмэрилэгшые гомодхоохо, торомынь хүндэхэ гэhэн удхатайл. Үсөөн бэшэ ушарта үйлэдбэриин түрүүшүүлдэ, гээгдэгшэдтэ шангуудай тон адляар хубаагдадаг байhыень мэдэхэ ёhотойт. Олонхидой энээндэ хайша хэрэгээр хандадаг байhаниинь гэмшэлтэй. Юрэдөөл, эдэмнай жэжэ-бужын юумэн гэжэ тоолоод, арадай хинагша заримдаа иимэ ушар баримтануудта анхаралаа хандуулдаггүй байна. Харин бодото дээрээ энэмнай социализмын үндэhэ hуури табидаг гол ёhонhоо бүдүүлигээр хазагайрhан ябадал болоно ха юм.

Манайда бүхы хүсөөрөө хүдэлhэн хүн хододоо, хаа хаанагүй салин хүлhэнэй талаар гэр байра, путевконуудые, социальна бусад аша туhа хубаарилгын талаар булюугаар хангагдаха ёhотой. Урда тээнь хэлэhэн юумэеэ дабтажа байнаб. Гэбэшье таанадай урда зорюута дабтанаб. Юундэб гэхэдэ, хубаарилгын социалис гуримай гол ёhонуудай бодото дээрээ ямараар сахигдажа байдагые саг үргэлжэ хараха гээшэ арадай хиналтын гол зорилго болоно. Ленинэй хэлэhэнэй ёhоор, хэрэглэлгын хэмжээнэй ажалай хэмжээнтэй хэр тодорхойгоор тааруулан табигдадаг байhыень шалгаха шухала.

«Салин хүлhэнhөө гадуур зөөри олохо» гэдэг ушар тухай тогтожо хэлэе. Хэрбээ тэрэниие тодорхойгоор хэлэбэл, энэ хадаа имагтал хуули ёhондо таарахагүй бэшэ, харин заримдаа гэмтэ удхатай, хүнэй хүзүүн дээрэ ажамидарха гэhэн үзэгдэлнүүд болоно бшуу. Мүнөө дээрээ иимэ үзэгдэлнүүдэй гүйсэд усадхагдаагүй байhаниинь халагламаар. Буса-

дай аша туhаар, обществын аша туhаар ажабайдалаа зохёохо дуратай хүнүүд үшөөл ушарhаар. Иимэ ябадалай манай социалис байгуулалтын али бүхы ёhо гуримуудта яашье таарахагүй байhаниинь элитэ.

Өөрынгөө байдалда ёhотой гурим байгуулхын тула бидэ hүүлэй жэлнүүдтэ шангаар хам орохон байнабди. Эдилгэ абаха, үгэхэ, аралжаа хэхэ, гүрэнэй социалис зөөриие урихэ болон хулгайлха гэхэ мэтын тушаалта хүнүүдэй муу муухай хэрэгтэ эсэс табиха гэhэн зорилго тодорхойлогдоо. Хуули бэхижүүлхын түлөө тэмсэл эрид шангадхаhан байнабди. Хуули ёhо сахидаг органуудай хүдэлмэриие hайжаруулхын, хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалга дээшэлүүлхын, ниитын эмхидхэл болон журам бэхижүүлхын тула тэмсэлые мүн лэ эрид шангадхаhан байнабди. Энэ ушараар партиин ба гүрэнэй Центральна органууд үсөөн бэшэ бодото хэмжээнүүдые абаhан байна. Краснодарска хизаарай, Узбекистанай болон Ростовско областиин зарим хүдэлмэрилэгшэдтэ, жэшээнь, бүришье шангахан хэмжээн абтаhан байна.

Манай энэ шугамые арад hайшаана, дэмжэнэ. Гэбэшье энээниие саг үргэлжэ дэмжэжэ байха, нэгэтэл тангариглалгаар үгэеэ үгэхэгүй, харин бодото байдалаар харюулха гэhэн сэдьхэлтэйгээр хандаха хэрэгтэй болоно. Энэ асуудал таанадта, арадай хиналтын хүтэлбэрилэгшэд болон эдэбхитэдтэ илангаяа хабаатай байна.

Хүнүүдэй нэрэ хүндые болон hэшхэлые гутамшаглаhан ушарнуудтай дайралдахадаа, арад зон эдэ өөhэдымнай, түбхын түрүүндэ арадай хинагшад юугээ хаража байна гээшэб гэжэ гайхаха дүүрэн үндэhэ hууритай. Энэ асуудал, хэнэйшье мэдэhээр, арадай депутадуудай Соведүүдтэ, хуули ёhо сахидаг органуудта, гүрэнэй болон ниитын бусад организацинуудта иимэ эрилтэ табигдадаг зэргэтэй. Зүгөөр танай бэелүүлхэ гол уялгые энэ ушар зааханшье хазагайруулха ёhогүй. Дутагдалнуудтай, бузагай ябадалнуудтай, имагтал ажал хэрэгээр бэшэ, харин үгэ хүүрээр хизаарладаг ушартай өөрынгөө ехэ эрхые гүйсэд дүүрэн хэрэглэн тэмсэхэ гээшэ танай гол уялга болоно.

Архидалгатай ябуулдаг тэмсэл тухай олон жэлэй туршада үргэлжэлжэ байдаг. Гэбэшье тэдэнэй үрэ дүнгэй hайн бэшэ байhан ушар hанаа ехээр зобооно. Архидалга хадаа хүнүүдэй бэеын элүүртэ тодхор татана, гэр бүлэдэнь зоболон асарна. Архидалга үйлэдбэридэ бага бэшэ хохидол ушаруулна. Юрэдөө, манай ажабайдалда хара түбэг татана. Энэ муу муухай байдалhаа обществые сүлөөлхын зорилгоор hайса бодомжологдоhон, бүри эрид хэмжээнүүдые абаха саг ерээ гэжэ hанагдана. Архидалгатай тэмсэлэй ашаг үрэтэй байхын тула, абаhан хэмжээ ябуулгануудай хооhон үлэхэгүйн тула арадай хиналтын өөрэhөө дулдыдаха алибаа хэмжээнүүдые абаха байhандань найдагдана.

[Эхин. Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта].

МҮНӨӨДЭР — БАГШЫН ҮДЭР

ҮЕ САГНАЙ, ШАМТАЯА ХАМТАБДИ

КОММУНИС хүмүүжүүлгын, эгээн түрүүндэ hурагшадые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлгын асуудалнууд хадаа «Юрэнхы эрдэмэй болон мэргэжэлэй hургуулиие хубилган шэнэлэлгын гол шэглэлнүүд» соо онсо hуури эзэлнэ. Үхибүүдэй ерээдүйн гээ мэргэжэлые зүбөөр шэлэлгэ, мэргэжэл олгуулан hургалга хадаа ажалай hургалсалтай нягта холбоотой ха юм.

Манай Үбэр-Зөөхэйн дунда hургуулида hурагшадые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри hүүлэй жэлнүүдтэ зарим тэды hайжараа гэжэ тэмдэглэхэдэ болоно. Манай коллективэй багшанар hуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин шанарые hайжаруулха, hурагшадые гүнзэгы эрдэм мэдэсэтэйгээр hургаха, саашанхи ажабайдалдань шухала хэрэгтэй болохоор шадабаритай, дүй дүршэлтэй болгохо вэжэ оролдоно. Мэргэжэлээрээ эрхим багшанар манай hургуулида олон юм. Евдокия Гомбоевна Жигжитова, Бальжид Лубсановна Тарбаева, мүн бусадшье багшанар байха эрдэм мэдэсээ, оролдолгоо hурагшадаа зорюулдаг гэшэ. Тэрэшэлэн манай hургуулида хамаатай Дэбээнэй эхин hургуулиhаа hайн бэлэдхэлтэй үхибүүд манда ерэдэг. РСФСР-эй hургуулиин габьята багша, Ажалай Улаан Түгэй орденто Макар Дамдинович Цыденпилов тэдэнэй оролдосотой бэрхээр иимэ заадаг юм. Дүшөөд жэлэй турша соо нютагай hургуулида багшалжа байhан дайнай ветеран hуралсалай хүдэлмэриин шанарые дээшэлүүлхэ гэжэ ходо оролдоно байдаг. Национальна болон нютагай онсо өөрсэ илгаае хараада абалсан, hуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие М. Д. Цыденпилов ябуулха гэжэ оролдоно.

hурагшадые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлгэ ба ерээдүйнь мэргэжэлые зүбөөр шэлүүлгэ хадаа мүнөө үе сагта эгээл шухала асуудалнуудай нэгэн болонхой. Залуушуулые ажалда дүршүүлхэ хэрэгтэ үйлэдбэриин коллективүүд эдэбхитэйгээр хабаадаха уялгатай гэжэ hургуулиин реформо соо тэмдэглэгдэнхэй. Энэ талаарнь абажа хараа hаа, манай харьяата ажахы — «Эрдэм» колхоз манай hургуулида саг үргэлжэ туhаламжа үзүүлдэг юм. Худөө ажахын техникые шудалалгын тусхай кабинет-мастерской манай hургуулида байгуулагдаа юм. «МТЗ-80» түхэлэй, мүн гэнжэтэ трактор, хоёр автомашина hурагшадай мэдэлдэ үгтэнхэй. Юрэнхы эрдэмэй үндэhэ шудалхынгаа хажуугаар ахалагша классуудай хүбүүд тракторист-машинистын мэргэжэлтэй болоно. Тусхайлбал, hуралсалай үнгэрhэн жэлдэ 12 хүбүүд гурбадахи классай трактористын үнэмшэлгэтэй болоhон байна. Мал ажал эрхилхэ хэшээлнүүдтэ басагад хабаададаг. Машинаар үнеэ hааха операторай мэргэжэлые тэдэнэр шудална.

hурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд жэл бүри мандаа эмхидхэгдэдэг гэшэ. Ажалай ба амаралтын «Романтика» гэжэ лагерь материальна талаараа hайнаар хангагданхай. Сэлэнгын үзэсхэлэн hайхан эрьедэ түбхинhэн энэ лагерьта хүүгэд зунай амаралтын үедэ кукуруза ургуулдаг, хурьгадые харууhалдаг байха юм. Жэшээлхэдэ, мүнөө жэлдэ hурагшадай үйлэдбэриин бригадын гэшүүд 5 мянга гаран хурьга харууhалжа, hайн шэгнүүртэйгээр колхоздоо тушааха. 15 гектар талмайhаа мянгаад центнер кукуруза ургуулаа. Хонидой hоноо хайшалалгада ахалагша классуудай бүхы хүбүүд, басагад хабаадалсаа, тэдэ колхоздоо сэгнэшэгүй ехэ туhаламжа үзүүлээ. Тэрэшэлэн hурагшад үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ урагшаа эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Ажалда онсо шалгарhан 15 хүбүүд, басагад колхозой правлениин путёвко шан барюулжа, Дунда Азиин городуудаар аяншалуулхань. Республикын hурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд хоорондо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ үбэр-зөөхэйнхид эрхимлэжэ, «КАВЗ-685» түхэлэй автобусоор шагнагдаба.

Манай hургуулиин hурагшад ажалай талаар ямаршье hайн дүршэл олохо гарадаг hэн гэжэ энэ дурдагдаhан жэшээнүүдhээ тобшолол хэхээр бэшэ гү?

hурагшадые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгые hургуулимнай багшанарай коллектив худөө ажахын мэргэжэлтэдэй хамта хэжэ ябана. Энэ хэрэг мэдүүлжэ хараала. 10-дахи класс дүүргэжэ гарагшад жэл бүри олоороо түрэл колхоздоо хүдэлхэеэ үлэдэг заншалтай болонхой. Тусхайлбал, hуралсалай үнгэрhэн жэлдэ арбадахи класс дүүргэhэн 33 хүбүүд, басагад нютагтаа үлэжэ, механизаторнууд, хонишод, hаалишадаар хүдэлжэ байна.

hургуулиие хубилган шэнэлхэ гол хэмжээ ябуулганууд бидэнэрэй урда ехэхэн зорилгонуудые табина. hуралсалай хүдэлмэриин шанарые дээшэлүүлхэ онол арганууд олон ааб даа. Ажабайдалтай нягта холбоотойгоор номоо зааха, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые хэшээлдэ эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ гээшэ тэдэ онол аргануудаймнай аша үрэ ехэтэй зүйлнүүд гэжэ мэдэнэ. hуралсалай-материальна үндэhые бэхижүүлхэ талаар тусгаар хүдэлмэри ябуулагдана. 400 hурагшадай багтахаар hургуулиин шэнэ байшан Үбэр-Зөөхэйдэ баригдахаар хараалагдана. Жэл бүри hуралсалай түхеэрэлгэнүүдые худалдажа абанабди. hуралсалай олон тоото кабинедүүд өөр өөрынгөө өөрсэ илгаагаар тааруулагдан түхеэрэгдэнхэй. Урдаа табигдаhан зорилгонуудаа, түсэбүүдээ манай коллектив заатагүй бэелүүлхэ гэжэ оролдоно.

П. ЦЫБИКДОРЖИЕВ,
Сэлэнгын районой Үбэр-Зөөхэйн дунда hургуулиин машиноведениин багша.

ШАГНАЛ

Арадай гэгээрэлэй талаар габьяатай байhанайнгаа түлөө Баргажанай районой Уланай дунда hургуулиин багша Вера Бадмаевна **Будаева**, Түнхэнэй районой 7-дохи СПТУ-гай багша Матвей Шагдурович **Баторов**, Хяагтын найман жэлэй hургуулиин багша Раиса Молоновна **Доржиева**, Загарайн дунда hургуулиин багша Альбина Николаевна **Зуева**, Улаан-Үдын түмэр замай транспортын техникумэй багша Юрий Иванович **Кабанов**, Прибайкалиин районой Комын дунда hургуулиин директор Николай Андреевич **Корнаков**, Улаан-Үдэ городой хүүгэдэй санаторно байшангай директор Эдуард Александрович **Мостипан**, Д. Банзаровай нэрэмжэтэ гүрэнэй багшанарай институдай буряад хэлэ, бэшэгэй кафедрын доцент Валентин Баторович **Махатов**, Улаан-Үдэ городой 65-дахи hургуулиин багша Галина Яковлевна **Стрекалова**, Зэдын районой Петропавловкын дунда hургуулиин багша Софья Григорьевна **Табинаева**, Кабанскын районой Твороговско найман жэлэй hургуулиин багша Светлана Алексеевна **Федосеева**, Сэлэнгын районой Сэлэн-Дүүмын дунда hургуулиин багша Галина Аюшеевна **Чойжинимаева** гэгшэд **Буряадай АССР-эй габьяата багша** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

* * *

Коммунис хүмүүжүүлгын болон мэргэжэл олгохо талаар hуралсалай хэрэгтэ габьяатай байhанайнгаа түлөө Улаан-Үдын индустриально-багшанарай техникумэй үйлэдбэриин hуралсалай мастер Екатерина Никоновна **Калашникова**, Зэдын районой 4-дэхи СПТУ-гай үйлэдбэриин hуралсалай мастер Дамба Николаевич **Мадагаев** **Буряадай АССР-эй техническэ мэргэжэл олгохо hуралсалай габьяата мастер** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

КПСС-эй УЛААН-ҮДЫН ГОРКОМОЙ ПЛЕНУМ

Уржадэр, КПСС-эй Улаан-Үдын городской комитедэй ээлжээтэ пленум болоо. Пленумэй үзэмжэдэ «КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он), февралиин болон апрелиин (1984 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдэй үндэhөөр капитальна барилгын ашаг үрые саашадань дээшэлүүлхэ талаар «Улан-Удэтрансстрой» трестын ба гэр барилгын комбинадай хүдэлмэри тухай» асуудал табигдаhан байна. Энэ асуудалаар элидхэлнүүдые гэр барилгын комбинадай начальник **В. А. Жигимонт**, «Улан-Удэтрансстрой» трестые эрхилэгшэ **Ю. В. Железняков** гэгшэд хэhэн байна. Мүн энээн тушаа нэмэлтэ элидхэл партиин городской комитедэй секретарь **П. А. Чукреев** хэбэ.

Элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ КПСС-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретарь **И. А. Антакшинова**, локомотив-вагон заhабарилгын заводой партиин комитедэй секретарь **А. Н. Колдунов**, «Главбурятстройн» начальнигай орлогшо **Л. В. Хуторной**, арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **В. К. Агалов**, «Спецстроймеханизация» трестын барилга-хабсаралгын 2-дохи управлениин комплексно бригадын бригадир **В. И. Данилов**, «Жилгражданстрой» трестые эрхилэгшэ **В. Л. Думнов**, республиканска Стройбанкын конторые эрхилэгшэ **М. И. Смолина** хабаадаба.

Удаань КПСС-эй Улаан-Үдын городской комитедэй нэгэдэхи секретарь **В. С. Тимашов** үгэ хэлэбэ.

Тус пленумэй хүдэлмэридэ республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо **Е. А. Тарасюк**, КПСС-эй обкомой барилгын таhагые даагша **В. Б. Лыкшитов** хабаадаа.

Пленум зүбшэн хэлсэhэн асуудалаараа дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаба.

Манай корр.

АРАДАЙ ХИНАГШЫН ЭРХЭТЭН ЁҺОНОЙ ҮНДЭР УЯЛГА

Нүхэр К. У. ЧЕРНЕНКЫН хэлэһэн үгэ

(Түгэсхэл. Эхининь 1-дэхи нюурта).

Хиналта гээшэмнай хүнүүдтэй хүдэлмэри ябуулгын эгээл шухала амидаралынь болоно. Шанга эрилтэ табиха зуураа, гүн сэдьхэлэй шадамар хандалга тон шухала байна гэжэ бодото байдал гэршэлнэ. Хинһээ абаһан этигэлгүйдэлгэ, таамагшалха һанаатай ушарнууд арадай хиналтын түлөөлэгшэдтэ таараха ёһогүй. Хиналтын хүдэлмэри хадаа манай ажабайдалдахи бага ехэ дутагдалнуудые элирүүлгээр хизаарлагдаха ёһогүй. Гэмтэ нюурнуудта амар заяа үзүүлхэ ёһогүйбди. Хиналта хадаа гансал бариха, элирхэйлхэ бэшэ, харин заһажа шадаха, саг соонь шухала бодото хубилалтануудые бэелүүлхэ, тэдэнээ хэрэг дээрэнь тобойлгохо шухала гэжэ Ленинэй заабариие бидэ һанажа ябадагбди.

Дутагдалнуудые саг соонь элирхэйлхэ, тэрэнэй томо таһалдалда хүргэхэгүйе уридшалан, хэмжээ абаха гээшэ эгээл шухала байна. Дутуу дундануудые, үбэршэлгын гараһан шалтагаануудые тон наринаар шалгаха хэрэгтэ гол хүсэеэ зорюулха хэрэгтэй. Тэрэнһээ үндэһэлэн харша ябадалнуудые усадхаха хэмжээнүүдые хамтараа шэнжэлэн тодорхойлхо хэрэгтэй. Сухарилтагүйгөөр, байдалай хүсэд заһартар алибаа шалгалтые эрхилхэ байна. Ушар тиимэһээ шалгалта, донгодолго болон дутагдалнуудые заһаха хэрэг нэгэн ниитэ байхаар арадай хиналта хүдэлмэреэ яуулха ёһотой. Танай ажал ябуулгын эхэнхи хубинь хадаа, нүхэдүүд, экономикын, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ тухай анхарал оролдолгын асуудалнуудтай холбоотой байна. Тиимэ байха ёһотойшье. Экономико гээшэмнай манай гол хэрэгмай бшуу.

Энээгээр болоходо мүнөө үеын эгээл түрүүшын зорилго хадаа ябажа байгаа табан жэлые нэрэтэй солотойгоор дүүргэлгэ болоно. Урданайнгаа бага бэшэ дутагдалнуудые бидэ дабажа шадаабди. Түсэбтэ даабаринуудаа, абаһан социалис уялгануудаа бэелүүлхын тула бидэ үшөө ехэ хүсэ гаргаха ёһотойбди. Иимэ хүсые бидэ арадай хиналтаһаа хүлеэнэбди. Тэрэ бии байгаа арга боломжонуудые гүйсэд хэрэглэлгэдэ ашатуһа үзүүлхэ байна бшуу. Эдэ арга боломжонуудай түбхын түрүүндэ ажалай эмхидхэл саашадань һайжаруулгаһаа, журам бэхижүүлгэһээ, алмалта, арьбалалтын гурим бэелүүлгэһээ эхитэй бшуу.

Тодо һонор эмхидхэлэй түлөө манай дэлгэрүүлһэн тэмсэл эли бодо ашатуһа асарһан байна. Предприятинуудай договорно уялганууд һайнаар сахигдана. Миин байлга, гээгдэлгэ, зайгуулталга нилээд хороо. Иигэжэ үйлэдбэри дээрэ ехэ хубилалта түйлагдаа. Гэхэ зуура договорой зарим зүйлнүүд урданайхи шэнги дүүргэгдэнэгүй, хүдэлмэриин саг хаягдана. Энээхэн хоёр шалтагаанай гэмээр бидэ нёдондоной, мүн энэ жэлэй дүнгүүдээр болоходо, хэдэн миллиард түхэригэй промышленна продукци дутуу абаһан байнабди.

Капитальна барилга дээрэ эмхидхэл үшөөл һула байһаар. Барилгын хүдэлмэринүүд муу шанартайгаар хэгдэнэ, тэрэниие дүүргэхэ болзорнууд таһалдалда оруулагдана. Энэ хадаа манай үйлэдбэриин түсэбүүдтэ, мүн ажалшадай хубиин хэрэгтэ шанга сохилто болоно. Барилга дээрэ эндэ тэндэ ушардаг таһалдал болон дутуу дунданууд байрын гэрнүүдэй, һургуулиин байшангуудай, үхибүүдэй саад болон яслинуудай дуталдажа байһан ушарые улам хурсадхана. Капитальна барилгын байдалые һайжаруулха зорилгоор ЦК-гай Политбюрогой бүхэли комплексно хэмжээнүүдые һая хараалһыень таанад мэдэнэт. Шухалань хадаа эдэ хэмжээнүүд заатагүй бэелүүлэгдэхэ зэргэтэй. Эндэшье бидэ арадай хиналтын эдэбхитэдэй туһаламжада найданабди.

Ажахын хэрэгтэхи эмхидхэлгүй байлгын нэгэ шалтагаан хадаа түүхэй эдлэл, материалнууд болон элшэ хүсэндэ ээн бусаар, гамгүйгөөр хангадаг ушар болоно. Заводуудай газаагуур хаяжархиһан үнэтэй сэнтэй түхеэрэлгэнүүдэй жэбэржэ хэбтэһые хараходаа, таанадай һанаа сэдьхэл зободог ёһотой. Тариалан дээрэ саг соогоо гаргагдаагүй хада гүбээ шэнги үтэгжүүлгэнүүд юун гээшэб? Тоолошогүй олон кубометр газай дүрэжэ байһан дүлэ харахада, ямар уйдхартай гээшэб. Иимэ ээн буса ябадалнуудта арадай хиналтын эдэбхитэдтэ эрид хабаадалсаха эрилтэ табигдана.

Алмалта, арьбалалтын түлөө тэмсэхэ талаар манда һайн дүй дүршэл бии. Иимэ жэшээнүүд тушаа тогтохо байнаб. Үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада түлишэ болон элшэ хүсэ арьбалалга хадаа тэдэниие үйлэдбэрилгын ургалтын хахадынь болоһон байна. Харин тиихэдэ хара металл үйлэдбэрилгэ дээрэ тэрэнэй хэмжээн бүхы ургалтаһаань дээгүүр байгаа. Энэ амжалта түйлаха хэрэгтэ арадай хиналта ехэ хубита оруулаа. Зай нүхэд, энэ хэрэгые бүри хүгжөөел.

Гамтай байлга хадаа манай экономическа бүхы ажабайдалай зайлашагүй хуули болохо зэргэтэй. Энэ хуулиие хүдөө ажахы дээрэ шангаар сахиха хэрэгэй мүнөө али зэргэ шухала байһан тушаа таанадай анхаралые онсо ээлхэ хүсэлэн мүнөө түрэнэ. Ургаса ехэ ажалай хүсөөр абтана. Тиигэбэшье хуряахадаа, зөөхэдөө, хадагалхадаа зааханшье гээлтэ хоролто гаргаһан ябадалые хамгаалхын аргагүй. Абтаһан ургасынгаа бүрин бүтэн байхын түлөө мүнөөнһөө ехэ анхаралаа хандуулха шухала. Мал ажал дээрэ түйлаһан амжалтаяа алдахагүйн тула һанаагаа табиха зэргэтэйбди. Үдэжэ байгаа малые һайнаар ондо оруулхын тула бүхы хэмжээнүүдые абаха шухала. Арадай хинална эндэшье ехээр туһалха, олон юумэ хэхэ байна бшуу.

Нүхэдүүд, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, розничнэ худалдаа наймаанай, пассажирнуудые зөөлгын хэмжээн түргэнөөр ургажа байна. Гэбэшье эндэхи хэрэг тухай ажалшад зүб гомдол оруулна. Хүн зониие хангаха талаар хүдэлмэридэхи гурим, уялгата нормонуудые бүдүүлигээр хазагайруулдаг ушарнууд энээнэй үндэһэ һууринь болоно. Хүндэ туһа хүргэхэ уялгатай зарим предприяти болон эмхи зургаанууд тэрэниие хэдэн дахин ябаха, үнэтэй сэнтэй сагаа гээхэ, сэдьхэлээ зобоохо ябадалда хүргэнэ бшуу. Манай ажабайдалда хоро хүргэдэг алибаа дутагдалнууд арадай хиналтын анхаралһаа хахасадаггүй. Тиигэбэшье иимэ байдал ушардаг зандаа, энээнтэй үшөөл шангаханаар тэмсэлтэй хаш.

Ямар эрхэ байдалда журам үнэхөөрөө шанга, харин хүдэлмэри эмхитэй байхаб гэжэ эртээнһээ мэдэхын тула манда дүй дүршэл бии болонхой. Ажалай, үйлэдбэриин тодо эмхидхэлтэй нягта холбоотойгоор хүмүүжүүлгын хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдэдэг газарта зам захагүй, ээн буса ябадалда эсэс табигдадаг байна. Жэшээнь, ажахын тоосооной түрүү бригадануудые абаад үзэе. Эндэ ажалдаа гарахагүй гээшэ юун гээшэб гэжэ мартанхай, арадай мүнгэнэй үнэ сэнгые мэдэдэг, ажал хэрэгтээ ээн ёһоор хандадаг, нэгэ нэгэндээ туһалалсадаг ба нэгэ нэгэеэ эрилтэ ехэтэйгээр хинадаг болонхой. Эндэ бултадаа ээд ба хинагшад юм гэжэ хэлэжэ болохо.

Иимэ бригадануудые эмхидхэлгэ хадаа арадай ажахые эршэдхэлгые хурдадхахын тула экономическа эрхэ байдал байгуулха ехэ ба даамай хүдэлмэриин нэгэл хубинь болоно. Олон шэглэлээр энэ хүдэлмэри ябуулагдана. Тэрэ тоодо хэдэ хэдэн һалбаринуудта ехэ хэмжээнэй экономическа туршалга үнгэргэгдэнэ. Хүтэлбэриин түбэй зургаанууд болон үйлэдбэриин предприятинуудай хоорондохи эрхэнүүдые ба харюусалгые зүбөөр хубаарилха арга олгодог ажахы эрхилэлгын онол аргануудые нарижуулан һайжаруулгын зүйлнүүд энэ туршалгын үедэ шэнжэлэгдэнэ гээд мэдээжэ. Түсэблэлгые ба хүтэлбэриин байгууламжые горитойгоор һайжаруулха, хүн бүхэнэй хүдэлмэриингөө түлөө хубиин харюусалгые дээшэлүүлхэ арга замуудые хэрэглэхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ.

Энэ ехэ хүдэлмэридэ парти айхабтар ехэ удха шанар олгодог. Хүтэлбэриие нарижуулан һайжаруулха ба арадай ажахын ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой комисси байгуулагдаад, хүдэлжэ байнхай. Ажахы эрхилэлгын онол аргануудые шэнэдхэн хубилгаха талаар тодорхой, һайнаар бодожо үзэгдэһэн дурадхалнуудые зохёохо гээшэ шухала удха шанартай хэрэг гэжэ таанад һайн мэдэнэт.

Нүхэдүүд! Партийна комитедүүдэй, Совет засагай зургаамуудай зүгһөө ёһотоор дэмжэгдэдэг байхадань, арадай хиналтын нүлөөн ба нэрэ хүндэ олон дахин ургана гэжэ таанад өөһэдынгөө дүй дүршэлһөө мэдэнэт. Арадай хинална болбол манай ниитэ партийна, ниитэ гүрэнэй хэрэгэй шухалын шухала участок, харин тэрээндэ үдэр бүриин туһаламжа үзүүлхэ гээшэ эгээл харюусалгатай зорилгонуудаймнай нэгэниинь гэжэ парти ба гүрэн тоолодог. Теэдшье хүтэлбэриин һургуули, совет хүнүүдтэ эрхэтэн ёһоной эдэбхитэй хараа бодол хүмүүжүүлгын һургуули гэжэ тоологдодог тулань, арадай хиналтын үүргэ бүришье дээшэлнэ.

Тиимэһээл арадай хинагшадта эгээл анхаралтайгаар, хүндэтэйгөөр хандадаг байхые өөһэдынгөө бүхы комитедүүдтэ, коммунистнууд-хүтэлбэрилэгшэдтэ парти ехэ эрилтэ табидаг. Хүдэлмэриин ленинскэ онол аргануудые шудалхадань, ехэшье, багашье хэрэгтээ коллективтэ, оршон тойронхи хүнүүдэй эрдэм мэдэсэдэ ба дүй дүршэлдэ түшэглэжэ, тэдэнэрэй һанал бодолые ба эрилтэнүүдые хараада абажа һургаха хэрэгтэй. Арадай хинагша бүхэн политическэ ба мэргэжэлэй үндэр болбосоролтой, нугаршагүй үнэн сэхэ, залан шууд, байха зэргэтэй. Гансал арадай үмэнэһөө бэшэ, харин арадай, ажалша хүн бүхэнэй аша туһада арадай хинагша оролдодог гээшэ. Тиимэһээ тэрэнэй хэһэн сэгнэлтэнүүд, тобшололнууд, алхам бүхэниинь ажалай, үнэн зүб байлгын, манай социалис хуули ёһын талаар тон сэхэ сэбэр байха зэргэтэй.

Арадай хиналтын хүдэлмэрилэгшэд, тэрэнэй хинагшад эмхидхэһэн хэрэгээ хододоо эсэстэнь хүргэхэ, Ленинэй сааһанай ёһоор, хэрэгэй гүйсэдхэлгые хинаха гээшэ шухала гэжэ тоолохо ёһотой гээд бии хэлээ һэм. Тиин имагтал энэ талаар партийна комитедүүдэй, арадай депутадуудай Соведүүдэй туһаламжа юунһээшье үлүү хэрэгтэй бшуу. Арадай хинагшадай дохёонууд ба дурадхалнуудта бодото һайн харюу саг дары үгтэхэ зэргэтэй.

Партийна хиналтын органуудтай, арадай депутадуудай Соведүүдэй комиссинуудтай, ниитын хиналтын эдэбхитэдтэй нягта харилсаа холбоотойгоор хүдэлөө һаань, арадай хиналтын ашаг үрын хараа байса дээшэлхэ байһаниинь сохом.

Заримдаа бодото хиналтые сааһан хиналтаар һэлгэдэг гэжэ нюуса бэшэ. Предприятинуудһаа, эмхи зургаануудһаа тоо томшогүй олон мэдээнүүдые, тоосоонуудые, бэшэмэл тайлбаринуудые эридэг ушарнууд байдаг. Хэнэйшьеб хүдэлмэриие иимэ таарамжагүй аргаар шалгаха гэһэн хүнүүд эдэ сааһануудые зохёодог гуримтай. Энээнтэй эсэстэ ёһын тэдысэ һажаажа бэшэлгэн, харин заримдаа, Ф. Э. Дзержинскиин хэлэһэнэй ёһоор, «тордиһогүйгөөр худалаар хэлэлгэн» бии болодог. Имэрхүү албан хойрог хазагайруулгануудтай эрид тэмсэхэ хэрэгтэй.

Элдэб янзын шалгалтануудые таарaлдуулха талаар арадай хиналтада туһаламжа үзүүлхэ баһал хэрэгтэй ха. Эндэ худхаһан хуймаһан, зүбшэн хэлсэгдээгүй ушарнууд үшөөл олон. Заводһоо нэгэ комиссиин ябажа үрдеэгүй байхада, нүгөөдэ комиссиин хүрэжэ ерэхэ ушарнууд байдаг. Тиин барандаа нэгэл асуудалтай байха. Иимэ ябадал ажалша коллективүүдэй хүдэлмэридэ һаад хэдэг. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, шалгалтануудые эмхидхэлгые гуримшуулха шухала. Энэ шалгагдагшадай ба шалгагшадайшье харюусалгые дээшэлүүлхэ арга олгохо бшуу.

Нүхэдүүд, юрэдөөл, партийна ба совет органуудай зүгһөө ёһотой дэмжэлтын ба туһаламжын байһан ушарта гүрэнэй аппарадай хүдэлмэриие һайжаруулхын, ёһын тэдысэ, албан хойрог ябадалда эсэс табихын тула манай арадай хиналта ехэ юумэ хэжэ шадаха.

Үшөө нэгэ юумэн тухай — ажал хүдэлмэриень шалгаһан хүнүүдэй зүгһөө арадай хинагшадта, тэдэнэрэй ажаглалтанууд ба дурадхалнуудта хандалга тухай хэлэһүү. Диилэнхи олонхи тушаалта нюурнууд арадай хинагшадай шалгалтануудые ба тобшололнуудые, заабаринуудые зүбөөр, бэеэ шүүмжэлэнгеэр хүлеэжэ абадаг гэжэ таанад мэдэнэт. Гэбэшье арадай хинагшадые, зөөлэнөөр хэлэхэдэ, анхаралда абадаггүй, харин тэдэнэрэй заабаринуудые нэрэ хүндыень гутааһан шэнгеэр хүлеэн абадаг хүдэлмэрилэгшэд бии гэжэ таанад баһал мэдэнэт.

Энэнь манай партийна хараа шугамда таaранагүй. Манай обществын аша туһада зүрюу харша һэдэлгэнүүдтэй, хуули хазагайруулха, ябадалтай арадай хиналтын органуудай зоримгойгоор, эрид шууд тэмсэхын тула КПСС оролдодог байгаа, оролдохошье байна. Эндэ арадай хинагшад эгээл элитэ үүргэ дүүргэнэ. Тэдэнэр энэ үүргэеэ хододоо нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ бэзэ гэжэ этигэжэ байһанаа мэдүүлхыемни зүбшөөгыт.

Хиналтын албан онсо шэнжэ шанартай, эндэ хатуу шанга хүнүүд хэрэгтэй болодог. Эдэ хүнүүд хёрхо харасатай байха, бүхы юумые бодото дээрэнь шадамараар ойлгожо шадаха зэргэтэй. Дээгүүр һанаатай, һүрхэй байха гээшые мэдэхэгүй хүнүүд, байха ёһотой.

Нүхэдүүд, арадай хинагша орёо хүшэр байдалда орохо болодог гээшэ аабза гэжэ заримдаа һанадагби. Шалгалта дүүрэжэ, захиргаанай нэрээр горитой донгодолгонуудые хэхэ материал оробо гэлэй. Өөрынгөө хүтэлбэрилэгшэдые шүүмжэлхэ ушаршье гарадаг. Энээнэй тулада хатуу зоригтой, тэсэмгэй байха хэрэгтэй. Шамда бултанһаа ехэ хэрэгтэй юм аал гээд хэн нэгэнэй гэнтэ үбшэнтэйгөөр дайраа һаань, эдэ шанар шэнжэнүүд баһал хэрэгтэй болохо бшуу.

Хэзээшье, хаанашье, ямаршье байдалда арадай хинагша тэмсэлшэн байха зэргэтэй. Тиин тэрэ нугаршагүй тэмсэгшэ байг лэ!

Хүндэтэ нүхэдүүд, парти танай ехэ, хүндэтэй ба тон хэрэгтэй хүдэлмэриие үндэрөөр сэгнэдэг гэжэ арадай хиналтын хүсэндэ батаар найдадаг гэжэ элирхэйлхэ байнаб. Мүнөөдэр ба үглөөдэр бидэнэй урда байһан харюусалгатай зорилгонуудые шиидхэлгэдэ арадай хинагшад туһалха бэзэ гэжэ парти батаар найдана.

(Нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, нэрьемэ, удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар нэгэнтэ бэшэ үгтаргдаһан байгаа).

ХИНАГШАДАЙ ШУХАЛА ЗОРИЛГОНУУД

(Түгэсхэл. Эхининь 1-дэхи нюурта).

Ороной экономическа ба социальна хүгжэлтэдэ парти хүдөө ажахы, транспорт ба хүн зоной ажаһуудалые хангалга гэхэ мэтэ һалбаринуудые хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэдэ онсо анхаралаа хандуулдаг байна. Эдеэ хоолой программатай зохилдуулан хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ һомологдоһон айхабтар ехэ нөөсэнүүдые ашаг үрэтэйгөөр ашаглаха талаар арадай хинагшадай бэелүүлжэ байһан зорилгонууд тухай А. М. Школьников хэлэхэдээ, хүдөө ажахыда һомологдоһон мүнгэ зөөриие, оньһото техникые, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые, бусад нөөсэнүүдые үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхын түлөө, ургуулһан ургасаяа һайнаар хуряажа абахын түлөө тэмсэлдэ хинагшад бүри эдэбхитэй туһаламжа үзүүлхэ ёһотой гэжэ тэмдэглэбэ. Мал ажал дээрэ бүри нүлөө ехэтэй хиналта табигдаха зэргэтэй.

Партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулагдажа, арад зоной һуудал байдалые һайжаруулхын тула ехэ юумэн хэгдэнэ, эд бараагаар, элдэб янзын хангалгаар хүн зоной улам ургажа байгаа эрилтэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр хангахын тула ехэ хэмжээнүүд бэелүүлэгдэнэ. Муу шанартай эдлэл хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэри дээрэһээ усадхаха гээшэ хинагшадай гол зорилго мүн. Худалдаа наймаанда, ниитын эдеэ хоолдо, хүн зоной ажаһуудалые хангалгада хиналта тогтоолгые үндэһөөрнь һайжаруулха шухала. Элүүрые хамгаалга, соёл ба һуралсал гэхэ мэтэ социальна ажабайдалай һалбаринууд хинагшадай ехэ анхарал оролдолго гаргаха эрилтэ табина.

Капитальна барилгын түсэбүүдые бэелүүлгэтэй дашарамдуулан, байрын гэрнүүдые барилгын шанарай асуудалнуудта онсо анхаралаа хандуулжа, арадай хинагшадай бэелүүлхэ зорилгонуудта элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлэбэ. Гүрэнэй журамай бүдүүлигээр хазагайруулагдадаг, объектнүүдые ашаглалгада оруулха болзорой сахигдадаггүй, үлүүсэ нэмэжэ бэшэдэг, гэр байра хубаарилгын гуримые эбдэдэг хэдэн областьнуудай хүтэлбэрилэгшэд хатуу шангаар шүүмжэлэгдэһэн байгаа.

Партийна организацинуудай туһаламжада түшэглэжэ, хаа хаанагүй бүлэгүүдые ба постнуудые хүтэлбэрилгые һайнаар хангаха, бүхы арадай хинагшадай эршэмтэйгээр хүдэлхыень, али бүхы хангалтагүй ябадалнуудые усадхахыень түйлаха хэрэгтэй.

Арадай хиналта коммунис байгуулалтын зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ саашадаашье парти болон гүрэнэй найдамтай туһалагшад байха юм гэжэ А. М. Школьников оронойнгоо арадай хинагшадай үмэнэһөө элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ найдуулба.

Арадай ажахын шухалын шухала зорилгонуудые шиидхэхэдээ, хинагшад экономико саашадань хүгжөөлгэдэ, совет арадай һуудал байдалые улам һайжаруулгада, Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ бүри ехэ хубитаяа оруулха байна.

Ворошиловградска областиин «Краснодонуголь» гэжэ нэгэдэлэй «Молодогвардейская» шахтын ахамад технолог, арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ **И. Г. Гапенко,** Ташкентскэ областиин Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хлопок ургуулагшадай бригадын бригадир, арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүн **А. Рузматова,** СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Органическабэшэ химиин эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ, арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүн **Л. И. Осадчая,** СССР-эй Тусхай барилга-хабсаралгын министерствын түсэблэлгын-экономическа гол управлениин начальнигай орлогшо, арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ **Ю. М. Мазуровский** болон бусад зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, эдэ бүгэдэн тухай онсолон тэмдэглэбэд.

Ленинградай «Кировскэ завод» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй хүдэлмэришэн, арадай хиналтын комитедэй гэшүүн **И. Я. Прокофьев** үгэ хэлэхэдээ, Ленинградай ба областиин хинагшад «Эршэмтэйгээр хүгжөөлгэ-90» гэһэн территориально-һалбариин холын хараата программые бэелүүлгэдэ гол анхаралаа хандуулна гэжэ мэдүүлбэ. Тус программын үндэһөөр арадай ажахын бүхы һалбаринуудые үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулха, автомадаар хангаха хэмжээ ябуулганууд хараалагданхай. «Кировец» түхэлэй тракторнуудые техническэ талаарнь хангалгые, капитальна заһабарилгые, хадагалалгые һайжаруулха, тэдэниие ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ тухай асуудалда гол анхаралаа хандуулаа.

Алмалта, арьбалалтын гуримые наринаар сахилгада арадай хинагшадай үүргэ дээшэлүүлхэ асуудалнуудта үгэ хэлэгшэд анхаралаа ехээр хандуулһан байгаа. Нефть болон газай скважинануудые үрэмдэхэ, нефть ба газай хоолой соргонуудые татаха, үйлэдбэриин бусад объектнүүдые, байрын гэрнүүдые бариха, машина, түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ үедэ гаргагдаһан ээн буса ябадалһаа уламжалан айхабтар ехэ металл гээлтэдэ ородог байна гэжэ Магнитогорско металлургическа комбинадай булад хайлуулагша, арадай хиналтын постын гэшүүн **В. А. Голубков** тэмдэглээ. Эдэ бүхы юумэнэй түлөө ээн буса хүдэлмэрилэгшэ харюусаха ёһотой.

Гүрэнэй ажалай ба түсэблэлгын журамые саашадань бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн КПСС-эй ЦК-гай хараа шугамые зүблөөндэ хабаадагшад нэгэн дуугаар дэмжэбэ. Бата, социалис журамай түлөө үдэр бүри улам эршэмтэйгээр тэмсэхэ хэрэгтэй гэжэ тэдэнэр тэмдэглээ.

Барилгын үйлэдбэриин бүхы шатануудта журам бэхижүүлхэ гээшэ хүдэлмэриимнай гол зорилго болоно гэжэ тоолонобди гээд «ЦентроБАМстрой» трестын 544-дэхи барилга-хабсаралгын поездын бригадир, арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ **В. А. Донской** мэдүүлбэ. Шалгалта бүхэнэй дүнгүүдые гүнзэгыгөөр шэнжэлдэг, журам эбдэгшэдтэ хатуу шанга эрилтэ табидаг болообди. Тиимэһээ һүүлэй жэл хахадай турша соо манайда ажалһаа һамшаха, хүдэлмэриин сагые гээхэ ябадал хоёр дахин хороогдоо.

Манай гүрэнэй байгуулагдаһан түрүүшын үдэрһөө совет профсоюзууд үйлэдбэриин ба хубаарилгын хойноһоо хаа хаанагүй, бүгэдэ ниитын, онсо шэнжэтэй, бүгэдэ арадай хиналта тогтоохо тухай Ленинэй һургаал заабариие бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаададаг байна гэжэ ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ **С. А. Шалаев** хэлэбэ. Үйлэдбэри дээрэ, мүн хубаарилгын талааршье нүлөө ехэтэй хүдэлмэришэнэй хиналтые эмхидхэхын тула ажалша коллективүүд тухай Хуулиие бүри гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ шухала гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь **В. М. Мишин** үгэ хэлэхэдээ, арадай хиналтын органуудай ажал ябуулгада комсомолшууд болон залуушуулые хабаадуулха хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулба. Энэ хүдэлмэри хадаа имагтал ниитын үйлэдбэриие эршэмтэйгээр хүгжөөхын түлөө тэмсэлэй шухала нүхэсэл байхаһаа гадна, хүмүүжүүлгын һургуули болоно гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Арадай хиналтын органуудай ажал ябуулгын гуримые, онол аргануудые нарижуулан һайжаруулгада, хинагшадай хүдэлмэри тухай ходо ходо мэдээсэжэ байлгада үгэ хэлэгшэд гол анхаралаа хандуулба. Ниитын уялгануудаа тэдэнэй ямараар бэелүүлжэ байһан тухай эдэбхитэдэй тоосоонуудые ажалша коллективүүдтэ ходо ходо шагнажа байха, тодорхой экономикын эрдэм мэдэсээр, бодото хүдэлмэриин дүй дүршэлөөр тэдэниие зэбсэгжүүлхэ шухала байһан тухай тэдэнэр хэлээ.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, нүхэр К. У. Черненкэдэ эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэгые зүблөөндэ хабаадагшад ехэ дэбжэлтэтэйгээр абаба.

(ТАСС).

ЯРУУНЫН районой Эгэтын-Адагаар ябабал, саб гэмэ бэетэй, яб гэһэн гэшхэдэлтэй, дундуур наһанай эхэнэрэй үглөө бүри һургуули тээшэ шамдуун гэшхэлхые харахат. Энэмнай ород хэлэнэй ба литературын багша Цыренжапова Гыма Базаржановна гээшэ.

Гыма Базаржановна Улаан-Үдын багшанарай училищиие 1967 ондо дүүргээд, түрэл һургуулидаа багшалхаяа ерээ юм. Түрүүшээр эхин классуудай хүүгэдтэ заадаг һэн. Ном заажа эхилхэһээ хойшо Г. Б. Цыренжапова хүдэлмэридөө шударгы, оролдосотой, һурагшадта ойлгуулха өөрын онсо шадабаритай, мэргэжэлээ тон зүбөөр шэлэжэ олоһон хүн гэжэ элирээ бэлэй. Хүдэлжэ ябахынгаа үедэ тэрэ заочноор һуража, Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай түүхэ-хэлэ, бэшэгэй факультедые 1977 ондо дүүргээ.

1982—1983 онуудай һуралсалай жэлэй түгэсхэлдэ Г. Б. Цыренжаповагай ажалай намтарта тон мартагдашагүй баярай үдэр болоо һэн. Юуб гэбэл, бэлэдхэлэй классһаа эхилээд, таһалгаряагай заажа, эхин классай һүүлээр саашань ород хэлэ ба литература заажа, анхан абаһан классаа 11 жэлэй туршада хүтэлбэрилжэ, 10 класс дүүргүүлээд, өөрын үхибүүдһээ өөрэгүйгөөр һанагдадаг болошоһон һурагшадаа ажабайдалай үргэн замда үдэшөө һэн. Одоол эндэ Гыма Базаржановнагай хүдэлмэриин дүн элиржэ харагдаба.

Класс соонь 30 һурагшад һэн. 30 ондоо абари зан, 30 ондоо эрмэлзэл, зориг. Багшань һурагша бүхэнэйнгөө бүхы һайн, муушье талые, зан абариие өөрынгөө табан хурган шэнгеэр мэдэхэ һэн тула һуралсал хүмүүжэл хоёроо тэгшэ ябуулдаг байгаа. Тиимэһээ классынь һуралсалдаашье, ажалдаашье тон һаналгатай, бэрхэ байдаг. Үбһэ, нооһоноойшье абалгада, хартаабха, шэбхын малталгадашье, хони хурьганай түл абалгын үедэшье Гыма Базаржановна һурагшадаа дахуулаад, эгээл харюусалгатай газарта ошодог һэн. «Номшье һайнаар үзэхэ, нооһоншье хайшалжа һураха хэрэгтэй. Юушье шадаха ябахада, һайн юм!» — гэжэ багшань һурагшадтаа ходо ойлгуулха. Тэдэнэртээ хамта хизаар ороноо шэнжэлгын горитой хүдэлмэри ябуулһан, Воронеж хото хүрэтэр аяншалһан байна. Арбадахи классаа дүүргэхэдээ, тэдэнэр районойнгоо һургуулинуудые дүүргэгшэдтэ «Һуралсалайнгаа классһаа — хүдэлмэришэдэй класста» гэһэн уряатайгаар хандажа, 30-һаа 20 һурагшадынь түрэл колхоздоо үлэжэ, механизаторнууд, һаалишад, хонишод, тугалшад болонхой. Жэшээнь, тракторист Цырен Цыденов, хонишон Майя Дандаева, тугалшан Гыма Цыбикова, һаалишан Ринчин-Ханда Цыденова гэгшэд ажалай түрүүшүүлэй зэргэдэ оронхой.

Г. Б. Цыренжаповагай ажалай үшөө нэгэ һайн тала иимэ байна. Мүнөө үеын сагай эрилтые тэрэ һайн ойлгожо, КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, һурагшадайнгаа ерээдүйн мэргэжэлые зүбөөр шэлүүлхэ хүдэлмэриие тон һайнаар ябуулдаг.

Олохон һурагшадайнгаа хүнгэн бэшэ багшын мэргэжэлые шэлэхэ ябадалда Гыма Базаржановна бага бэшэ нүлөөлөө юм. Эгэтын-Адагай һургуулида 3 шабинь багшатаяа хамта ажаллана. Нэрлэбэл, Гуробазарова Баирма Семёновна эхин классуудта, Гуробазарова Дулсан Дамбаевна математика, Цырендылыков Булат Санжиевич ород хэлэ ба литература заана.

Г. Б. Цыренжапова — залуу багшанарые һурган хүмүүжүүлэгшэ. Суг хүдэлдэг залуу багшанартаа зүбшэл заабари үгэжэ, өөрынгөө дүй дүршэлые хуба... ажалай һайхан жэшээ... руулжа ябадаг гээшэ... нэн даажа ябаһан ор... лэнэй ба литературы... нет баян, һайн хэрэг... тэй, һургуули соогоо... мүүдэй тоодо ородог...

Г. Б. Цыренжапова... гэдэй эхэ. Үхибүүды... та түрэл һургуулида... наар һурадаг, һайн һ... тай, журамтай зон... олон хүүгэдтэйб, ехэ... тэйб, сүлөөгүйб гэжэ... тэшье хэлэдэггүй, ниит... дэлмэриһөө залхуурж... жажа, бэеэ тойруула... даггүй. Тэрэмнай Р... Нима нүхэртээ хамт... тын-Адагай соёлой б... гай дэргэдэхи «Аялга»... арадай хоорой эгэ... тэй дуушан юм. «Арад... бэлиг» гэһэн телекон... Буряадай АССР-эй ... лэй ойн, Буряад орон... ситай һайн дуураа... дэһээр 325 жэлэй о... цертнүүдтэ тэдэнэр ... далсаһан байна.

Г. Б. Цыренжапова... һайн ажалайнгаа ... КПСС-эй райкомой ба... дай депутадуудай ра... дэй гүсэдхэхы ком... арадай гэгээрэлэй оло... то грамотануудаар, РСФСР-эй Гэгээрэлэй ... стерствын Хүндэлэлэй... мотаар шагнагданхай, ... тагайнгаа сомоной Со... депутадаар нэгэнтэ бэ... гагдадаг. Нэгэ үгөөр ... хэдэ, Гыма Базар... олоной хэрэгтэ ород... хубитаяа оруулжал я...

Һурагшадай, түрэ... дунда мүн нютагайнга... до хүндэтэй багша ю...

Ц-Х. ЖАМЬЯНО...

Зураг дээрэ: Г. Б. Ц... жапова хэшээлэй үедэ.

ЗУУН ЖЭЛЭЙ БАЯР

Хурамхаанай һургуулиин нээгдэһээр зуун жэл гүйсэбэ. Ойн баярта зорюулагдаһан суглаан һаяхан эндэ боложо үнгэрбэ. Зуун жэлэй туршада гэгээрэлэй энэ гуламта онсо һайхан намтартай болоо, олон үеын багшанар хэдэн мянган һурагшадые һургажа хүмүүжүүлхэ, ажабайдалай үргэн харгыда гаргаһан байха юм гээд, амаршалгын үгэ хэлэхэдээ, партиин Хурамхаанай райкомой нэгэдэхи секретарь Д. Ю. Цыбикжапов онсолон тэмдэглэбэ. Һургуулиин алдар солонь, нэрэ хүндэнь эндэ һуража гараһан һурагшадай ажал хэрэгүүдтэнь эли тодоор харагдана. Арадай ажахын, соел гэгээрэлэй бүхы һалбаринуудта тус һургуулиин һурагшад амжалтата түгэс ажаллажа, багшанарайнгаа захяа заабариие жэншэдгүй бэелүүлжэ, партиин баталан абаһан шиидхэбэринүүдые хүсэндэнь хүргэхын түлөө оролдоно гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ Хурамхаанай һургуули дүүргэгшэдэй дунда Социалис Ажалай 7 Герой, Ленинскэ болон СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреадууд, Совет Армиин генералнууд болон олон тоото офицернууд, СССР-эй арадай багша, мүн баһа гүрэн түрын олон тоото үндэр шагналнуудта, нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэһэн хүнүүд үсөөн бэшэ гээд баярай суглаан дээрэ тэмдэглэгдээ.

Алдарта ойн баяр тухай элидхэл һургуулиин директор Буряадай АССР-эй һургуулинуудай габьяата багша Е. Т. Цыденов хэбэ. Һургуулиимнай бодото түүхэ имагтал Совет засагай үедэ эхилһэн юм. Олон тоото эрхим багшанар хүдэлжэ, энэ һургуулиие республикын жэшээтэ һургуулинуудай зэргэдэ гаргаһан байна. Мүнөө багшанарай, һурагшадай коллектив, һургуулиингаа алдарта заншалаа арьбадхажа, совет һургуулиие шэнэ хубилалгын гол шэглэлнүүдые бариһаар шэнэ амжалтануудые түйлахаар зоригтой гээд мэдүүлээ.

Партиин обкомой секретарь, урдань һургуулиие дүүргэһэн Л. В. Потапов суглаанда хабаадагшадые амаршалаад, багшанартань «Буряадай АССР-эй габьяата багша» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо тухай грамотануудые болон Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй хүндэлэлэй грамотануудые барюулба.

Ойн баяраар дашарамдуулан, һургуулиин багшанарые, энэ һургуули дүүргэгшэдые, мүнөө һуража байгаа эдиршүүлые Социалис Ажалай Герой В. П. Парамонов, ураг... ша Э. Э. Аюшеев, Ленинградай техно... ческа институдай профессор, техническ... дэмэй доктор С. А. Богатых, РСФСР-эй ... яата багшанар А. А. Аюрзанайн, Ж. С... жинов, Б. Б. Нехуров, РСФСР-эй арадай... тистка Ч. Г. Шанюшкина, МНР-эй Науку... дай академиин хүдэлмэрилэгшэ Б. Ж. ... жинова, Улаан-Үдын авиазаводой профк... түрүүлэгшэ М. И. Старков болон бусад ... шалба.

Тэрэ үдэртөө һургуулиин музей нээг... суглараг шадай һонирхол татаба. Баярай ... лаанда хабаадагшад һургуулиин хорео... модонуудые һуулгаа.

Багшанар, һурагшад, мүн энэ һургууль... гээд, удаань мэдээжэ болоһон артистнар... рай ехэ концерт харуулба.

ОРОНОЙ ОМОГОРХОЛ

Оронойнгоо ерээдүйе — 40 миллионһоо дээшэ һурагшадые совет багшанар эрдэмэй хүшэр хүндэ, һонирхолтой харгы замаар хүтэлнэ. Шэн габьяата, энэрхы һайхан ажалаараа тэдэнэр арад зоной гүнзэгы сэдьхэлэй баяр баясхаланда, нэрэ хүндэдэ хүртэнхэй. 3 миллион шахуу хүнһөө бүридэдэг совет багшанар манай ороной омогорхол, залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ партиин найдамтай түшэг тулгуури болоно.

Партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй оруулдаг хубита тухай, юрэнхы эрдэмэй ба мэргэжэлэй һургуулиие хубилган шэнэлэлгые бэелүүлхэ харгы замууд тухай Багшын үдэртэ зорюулагдажа, октябриин 5-да ССР Союзай Ехэ театр соо болоһон баярай суглаан дээрэ хэлсэгдээ. Үйлэдбэриин мэдээжэ хүнүүд, эрдэм, соёлой ажал ябуулагшад, Москвагай пионернүүд багшанарые амаршалхаяа ерэһэн байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. С. Го... чев, КПСС-эй ЦК-гай ... салгата хүдэлмэрилэгшэд... дэн министерствэнүүд ... албан зургаануудай хүт... рилэгшэд, ниитын түлөө... шэд президиумдэ һууба...

СССР-эй гэгээрэлэй ми... стр М. А. Прокофьев ... хэл хэбэ.

Коммунизм эдэбхитэй... байгуулагшадые, Ленинэй ... ехэ хэрэгэй түлөө үсэд ... га тэмсэлшэдые хүмүүж... гэдэ бүхы хүсэ шадалаа, ... бэлигээ, дүй дүршэлөө, ... гэжэл шадабаряа саашадаа... элсүүлхэбди гэжэ суглаан... хабаадагшад найдуулһан ... на.

(ТАСС).

ШАГНАЛ

Залуу үетэниие һургаха, коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ талаар түйлаһан амжалтануудайнь түлөө Багшанарай үдэртэй, дашарамдуулан, Улаан-Үдэ городой 18-дахи дунда һургуулиин багша Тамара Михайловна **Бальбурова,** Хэжэнгын районой Ново-Кижингинскэ дунда һургуулиин багша Елизавета Алексеевна **Кондакова,** Улаан-Үдын районой Хүйтэнэй дунда һургуулиин багша Анастасия Арефьевна **Казанцева,** Улаан-Үдэ городой 37-дохи дунда һургуулиин классһаа, һургуулиһаа гадуур хүмүүжүүлхы хүдэлмэри эмхидхэгшэ Лидия Ивановна **Кириллова,** Түнхэнэй районой Галбайн дунда һургуулиин багша Сырен-Дулма Доржиевна **Митрикова,** Ахын районой Орлигой дунда һургуулиин багша Евдокия Алексеевна **Мункоева,** Мухар-Шэбэрэй районой Шаралдайн ясли-садай хүмүүжүүлэгшэ Надежда Михайловна **Павлуцкая,** Зэдын районой Оёорой дунда һургуулиин багша Лидия Ринчиновна **Тарбаева,** Гусиноозерск городой ясли-садай хүмүүжүүлэгшэ Валентина Еф... **Степанова,** Хойто-Байга... районой Ново-Уоянска һу... лиин багша Галина Андре... **Семушева** Бэшүүрэй рай... Шэбэртын дунда һургу... багша Балма Цыбикдорж... **Цыбикдоржиева,** Захаа... районой Санагын дунда һу... лиин классһаа, һургуулиһа... дуур хүмүүжүүлгын хүдэл... эмхидхэгшэ Софья Цыды... на **Цыренова,** Улаан-Үдын ... оной 11-дэхи СПТУ-гай үй... бэриин һуралсалай мастер ... силий Кириллович Черных... шэдые Буряадай АССР-эй ... ховно Соведэй Президиум... **дэлэлэй грамотаар** шагн...

...ДУЕВАЙ зураг.

Мүнөөдэр—СССР-эй Конституциин үдэр

ХАМТЫНГАА ХҮСӨӨР

Манай, Үнэгэтэйн сельсхэ Соведэй харьяата газар дээрэ байдаг 23 организаци болон эмхи зургаануу экономическа болон социальна хүгжэлтын түсэбүүдээ гол түлэб урагшатайгаар дүүргэжэ байдаг юм. Эдэнэй дундаһаа Онохойн совхоз район дотороо томо ажахынуудай нэгэниинь болодог байна. Тус ажахы һү, мяха үйлэдбэрилдэг, овощ ургуулдаг тусхай шэглэлтэй боложо байнхай. Тиихэдэ Үнэгэтэйн үрэ жэмэс буйлуулдаг завод манай хоёрдохи томо предприятимнай гээшэ. Тиихэлээрээ сельсхэ Соведэй Үндэһэн Хууляар олгогдоһон эрхэ түлөөлэлгэеэ урагшатайгаар, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй табиһан эрилтэнүүдтэ хүрэмөөр бэелүүлхын тула нилээд оролдолго гаргадаг байһаниинь тодорно. Юундэб гэхэдэ, нютагай Совет хүн зоной дунда хэлсэдэгэй ёһоор, «хамагай түлөө харюусалгатай» байна бшуу.

Хүн зоной ажабайдал, ажал хүдэлмэри, һуудал байдалые улам һайжаруулха, зохид болгохо хэрэгтэ Соведэй гүйсэдкомой, бүхы депутадуудай ажал ябуулга зорюулагдана. Энэ зорилгоёо бэелүүлхэ хэрэгтэмнай районой партийна организаци болон районой Соведэй гүйсэдком саг үргэлжын анхарал хандуулжа байдаг гэжэ тэмдэглэлтэй.

Сельсхэ Соведэй гүйсэдком бүхы хүдэлмэреэ урид хараалагдаһан түсэбэй ёһоор ябуулна. Нютагай хүн зоной ажабайдалда хабаатай бүхы шухала асуудалнууд Соведэй сессинүүд дээрэ хаража үзэгдэдэг, шиидхэгдэдэг. Соведэй сессинүүд дээрэ «Хүн зониие медицинскэ талаар хангалгые саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд тухай», «Ажалша коллективүүд тухай Хуулиин дүүргэлтын ябаса тухай», «Ажалшадые интернациональна ба патриотическа үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлгые һайжаруулха талаар арадай депутадуудай Соведэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай», «КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он), Пленумэй СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин шиидхэбэринүүдтэ үндэһэлэн, сельсхэ Соведэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» болон бусад асуудалнууд үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэжэ, зохихо хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэдэг болоо.

Үнгэрэгшэ жэлдэ КПСС-эй райкомой бюро дээрэ «Үнэгэтэйн сельсхэ Соведэй зүгһөө ажалшадай гомдолнууд ба бэшэгүүд тушаа ябуулдаг хүдэлмэри тухай» асуудал зүбшэн хэлсэгдээ һэн. Энээнэй удаа ажалшадай бэшэгүүд ба гомдолнууд тушаа ябуулагдадаг хүдэлмэри эрид һайжараа гэжэ тэмдэглэлтэй. Энээниие иимэ тоонууд гэршэлнэ: хэрбээ үнгэрэгшэ жэлэй түрүүшын 7 һарын туршада ажалшадай зүгһөө 137 бэшэг ороһон байгаа һаа, байгша оной үнгэрһэн үе соо 69 бэшэг сельсхэ Соведтэ ороһон байба.

Соведэй саг үргэлжын комиссинууд тон ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненко партиин ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ заһан байна: «Совет бүхэндэ саг үргэлжын комиссинууд хүдэлдэг гээшэ. Тиимэһээл манай экономическа ажабайдалай һудаһые тэдэнэй саг үргэлжэ барижа байхые туйлаха хэрэгтэй». Ушар тиимэһээ ямар Соведтэ саг үргэлжын комисси һайнаар хүдэлнэб, тэндэ депутадууд бултадаа эдэбхитэйгээр хүдэлнэ гэжэ тоолохо байна. Манай Соведэй хүдөө ажахын (комиссиин түрүүлэгшэ— сельсхэ Соведэй депутат Г. И. Спиридонова), алкоголизм ба архидалгатай тэмсэлгын (комиссиин түрүүлэгшэ — районно Соведэй депутат Г. И. Шигина), соёлой ба ажаһуудалай хэрэглэмжэ, хангалгын (комиссиин түрүүлэгшэ депутат У. И. Десятова) талаар саг үргэлжын комиссинууд һайнаар, эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлдэг.

Манай совхоз 400 гектар талмайда овощ таридаг юм. Тиимэһээ тэрэниие тариха, харууһалха, хуряажа абаха, тушааха гэхэ мэтэһээ эхилээд нилээд ехэ хүдэлмэри хэхэ хэрэгтэй болодог байһаниинь элитэ. Хүн зониие энэ шухала хэрэгтэ элсүүлхэ, һууринай хүн бүхэндэ овощ харууһалха даабари үгэхэ талаар нютагай Совет, тэрэнэй саг үргэлжын комиссинууд эмхидхэлэй хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна. Совхозой хүдэлмэришэд, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, пенсионернүүд болон алба хаагшадта үгтэдэг даабари жэл бүри дээшэлнэ. Жэшээлхэдэ, 1982 ондо хүн бүхэндэ 0,08 талмай даалгагдадаг һаа, 1983 ондо —0,16, 1984 ондо 0,30 га свекло ба морхооб бог ногооһоо сэбэрлэгдэдэг болоһон байна. Тодорхойлон хэлэбэл, Үнэгэтэйдэ ажаһуугшад 1983 ондо 55 гектар, 1984 ондо 75 гектар свекло ба морхооб даажа абаад, үндэр ургаса хуряажа абана.

Хүдөө ажахын талаар саг үргэлжын комиссиин эдэбхи үүсхэлээр хүн зонһоо һү, хартаабха тушаан абалгын хэмжээн жэлэй туршада 1,5 дахин дээшэлээ. Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын, ноохо хайшалалгада хабаатай бүхы шухала асуудалнууд Соведэй хүдөө ажахын талаар комиссиин депутадуудай эдэбхитэй ажал ябуулгын ашаар урагшатайгаар шиидхэгдэнэ. Манай эндэхи совхоз гүрэндэ һү, нооһо, овощ худалдаха түсэбөө жэлһээ жэлдэ амжалтатайгаар дүүргэдэг болонхой. Энэ хэрэгтэ манай Соведэй депутадуудай оруулһан хубита ехэ гээд тэмдэглэхэ байнаб. Тэрэшэлэн алкоголизмтай, архидалгатай тэмсэдэг саг үргэлжын комисси ажахыда нилээд туһаламжа үзүүлнэ. Тус комиссиин заседани дээрэ ажал хэнгүй архидадаг гэртээ шууяа татадаг хүнүүд тушаа шанга хэмжээнүүд абтадаг гэжэ хэлэлтэй.

Депутадуудай эдэбхи үүсхэлээр ехэ юумэн хэгдэнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Соведэй депутадууд — совхозой мал ажалай цехэй начальник Г. И. Спиридонова, Соведэй гүйсэдкомой гэшүүн, пенсионер Е. К. Спиридонов, совхозой луговод Л. К. Спиридонов, тракторист Ц. Б. Чимитов, хонишон И. Ф. Устинов, овощ ургуулагшад З. И. Ерофеева, Е. Н. Устинова, һаалишан Л. Ф. Козлов, совхозой парткомой секретарь В. И. Дмитриева болон бусаднай саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэридэ эгээл эдэбхитэйгээр хабаададаг зантай гээшэ.

Юрэнхыдөө, сельсхэ Соведэй Онохойн совхозой, Үнэгэтэйн овощ буйлуулдаг заводой, бусад организацинууд, эмхи зургаануудай партийна, комсомолой, профсоюзай болон ниитын бусад организацинуудтай нягта холбоотойгоор бүхы хүдэлмэреэ ябуулна.

Сельсхэ Совет экономическа болон социальна хүгжэлтын түсэбүүдые дүүргэхэ асуудалда горитой анхарал хандуулдаг юм. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада совхозой хүсөөр 12 гэр баригдажа тушаагдаа. Үмсын 4 гэр бодхоогдоо. Тиихэдэ зунай стадион түхэсэрэгдээ, һүнэй комплекс баригдаа, һурагшадай ажалай ба амаралтын лагерьта байрын шэнэ корпус ашаглагдаа.

Һунгагшадай захяануудые дүүргэлгэ тон ехэ удха шанартай хэрэг гэжэ тоолодог байнабди. Шэнэ-Хүрбэ һууринай клуб һунгагшадай захяагаар үргэдхэгдөө, һуурин тосхонуудаа болбосон түхэлтэй болгохо талаар нилээд ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри хэгдээ. Ангир һууриндахи эхин һургуулиин байшан капитальнаар заһабарилагдаа, медицинско-фельдшерскэ пункт тэндэ нээгдээ. Шэнэ-Хүрбэдэ библиотекын шэнэ байшан бодхоогдожо, һаяхан ашаглалгада оруулагдаба. Эдэ бүхы барилганууые хэхэ хүдэлмэриие совхозой директор — сельсхэ Соведэй депутат Г. В. Пруидзе зүрхэндөө дүтөөр абадаг гэжэ онсолхо шухала. Соведэй шиидхэдэг олонхи асуудалнууд Онохойн совхозой бусад организацинууд ба эмхи зургаануудай хамтын хүсөөр бэелүүлэгдэдэг гээд тэмдэглэхэ ёһотойбди.

Гэхэтэй хамта, манай Соведэй хүдэлмэридэ дутагдалнуудшье бии байһаар. Депутадуудай бүлэгүүд болон постнууд үшөөшье муугаар хүдэлнэ. Ниитын эмхинүүд, тодорхойлбол, нүхэдэй сүүдүүд, арадай дружинанууд үшөөншье һанаһанда хүрэхөөр хүдэлнэгүй. Эдэ болон бусад дутагдалнуудаа усадхажа, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй баталан абаһан «Арадай депутадуудай Соведүүдэй хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха тухай» тогтоолые бодото дээрэнь бэелүүлэн, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые бүхы дээрэнь урагшатайгаар дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ манай Соведэй гүйсэдком, Соведэй бүхы депутадууд хүсэ шадалаа, мэргэжэл шадабаряа зорюулха, хүсэлэнтэй.

С. НИМАЕВА,
Загарайн районой Үнэгэтэйн сельсхэ Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

«Бидэ саг үргэлжэ, илангаяа СССР-эй шэнэ Конституциин баталан абтаһанһаа хойшо—бүхы шатын Соведүүдэй эрхэ түлөөлэлгые үргэдхэдэг байгаабди. Энэмнай хуули гаргалгын, хүтэлбэрилгын ба хиналтын нэгэдэлэй ленинскэ гол ёһые тэдэнэй ажал ябуулгада бүри гүйсэд дүүрэнээр бэелүүлгэдэ туһа хүргэдэг байгаа.

Тиигэбэшье, нүхэдүүд, Соведүүдэй айхабтар ехэ хүсэ шадал гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэгдэнэгүй гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй.»

(КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленум дээрэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэһөө).

АРАДАЙ ДЕПУТАТ

Шабарта гэжэ газарта хүрэжэ ерэбэйди. Хонидой томодхогдомол комплексые даагша Александр Цырендондокович Жамьянов хото, хорёогоо заһабарилан дулаалжа байба. Тэрэнэй нүхэр Намжилма Раднаевна Очирова тус комплексдо хүдэлэлсэхэ туһалагшадай байрын гэр зохидоор бэлэдхэнэ. Эдэ хоёр коммунистнууд Сэлэнгын райондо суутай байһан хонишод юм. Арбаад жэлэй турша соо эхэ хонидой отарада хүдэлхэдөө жэл бүри шахуу зуун эхэ хонин бүриһөө заатагүй зуугаад хурьга абажа дүршэһэн.

Имагтал тиимэһээ томодхогдомол комплекс анхан түрүүн бүридхэн байгуулхадаа, колхозой правлени залуу хонишодой шефүүдээр тэдэнэрые томилһон байха юм.

Намжилма Очирова арадай депутадуудай Сэлэнгын районно Соведэй депутат, КПСС-эй Бурядай обкомой гэшүүн һэн тула үйлэдбэри дээрээ жэшээ харуулан оролдосотойгоор хүдэлнэ. Ниитын ажал ябуулгада тэрэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Ганса өөрынгөө комплексын ажал хараад лэ байнгүй, колхозой бусад малшадай ажал хэрэгээр хододоо һонирхожо, эрхэ байдалыень һайжаруулха гэжэ оролдодог. Үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ үедэ малай байрануудай эрхэ байдалые шалган харадаг комиссиин гэшүүн боложо, колхозой бүхы отарануудай ажал хэрэгтэй танилсан ябадаг, һанамжа дурадхалнуудаа хонишодто хэлэдэг юм.

Намжилма Очирова Юрөөгэй сомоной Соведэй депутат Александр Жамьянов хоёр мүнөө жэлдэ үбһэ тэжээл өөһэдынгөө хүсөөр бэлэдхэһэн байха юм. ДТ-75 түхэлэй тракторaap үбһэ сабшажа, дүн хамта 800 гаран центнер һайн шанартай үбһэ бэлдэжэ, газаагаа соможо абанхай.

Һунгагшадай захяануудые бэелүүлхэ талаар депутат Н. Р. Очирова ехэхэн юумэ хэхэ гэжэ оролдодог. Һүүлэй жэлнүүдтэ хонишодой олон бүлэ шэнэ байратай болонхой, зарим отаранудай хажууда бани баригдаба. Худалдаа наймаанай, медицинын, соёлой талаар малшадые хангаха хэрэгые һайжаруулгада мүн энэ депутадай хубита бии.

Тэрэшэлэн колхозой түб һууриниие болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ депутадууд анхаралаа хандуулдаг юм.

Н. ДЫМБРЫЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Намжилма Очирова.

УЛААНХАН ХУУЛИИМНАЙ ҺАЙХАНИИНЬ БЭ

«СССР-эй эрхэтэд үтэлхэдөө, үбшэлхэдөө гү, али гүйсэд, мүн зарим тэды ажал хэжэ шадахаяа болёод байхадаа, тэрэшэлэн тэжээдэг хүнөө алдахадаа, материальна тэдхэмжэ абаха эрхэтэй»
(СССР-эй Конституциин 43-дахи статьяһаа).

Хүн зоной мүнөө үеын ажабайдал, ажал хэрэг, эрдэм һудар урдынхитай сасуулхаар бэшэ һайн һайхан болонхой. Хэрбээ гушадахи дүшэдэхи онуудай үедэ талха таряагаа ургуулха, хуряахадаа улаан гараараал нюрга һээрэйнгээ үбдэтэр хүдэлдэг байгаа һаамнай, мүнөө шэнэ-шэнэ, хүсэ ехэтэй трактор, комбайнууд тарян далай соогуур тамараад гарашана. Хүдөө ажахын бэшэшье ажал хэрэг техникын хүсөөр түргэн саг соо, эрхимээр бэелүүлэгдэнэ.

Тиихэдэ ажабайдалнай ямар һайхан болоо гээшэб! Совет эрхэтэн бүхэн ажаллаха, амарха, бэеэ эмшэлүүлхэ, үтэлхэ сагтаа гүрэн түрэһөө тэдхэмжэ абаха дүүрэн эрхэтэйл. Бидэндэ, наһанайнгаа амаралтада гараһан хүнүүдтэ, дайнай, ажалай ветерануудта ямар ехэ анхарал хандуулагдана гээшэб! Оронoймнай социальна, экономическа хүгжэлтэ үдэр ерэхэ бүри үргэдэнэ, шэнэ-шэнэ эрдэм шэнжэлэлгэнүүд хэгдэжэ, шэнэ арганууд нэбтэрүүлэгдэнэ. Гансашье медицинын талаар абаад үзэхэ болоо һаа, ямар хүсэтэйб.

Хүдөө нютагта түрэһэн, үдэһэн, бүхы наһаараа колхоздоо ажаллаһан, хамтын ажал эмхидхэлсэһэн хадаа би хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ һүүлэй арбаад жэлэй туршада болоһон хубилалтануудаар хододоо омогорхожо ябадагби. Хэзээ нэгэтэ, хорёод-гушаад жэлэй саадатээ миниин үетэнэй улаан гараараа ажал хэжэ ябаһан газарта хүсэтэ трактор, машинануудай хүнхинөөн мүнөө таһардаггүй. Харин урса харахан гэрнүүдэймнай һууринууд дээрэ үндэр томо, һаруул уужам байшангууд бодхоогдонхой. Манай түрэл Хэжэнгэ нютаг, тэрэнэй хажуугаарxи багахан һууринууд мүнөө танигдахаар бэшэ болотороо хубилнанхай. Олон дабхар гэр байшангууд районоймнай түбэй шэмэглэл болоно. Соёлой һаруул байшан, уужам салуу магазинууд, хүүгэдэй саадууд, гостиница болон бусадшье үндэр һайхан гэрнүүдэй хажуугаар хабтайн һунаһан үйлсэнүүдээр гүйлгэлдэһэн автомашинануудые, баяр жаргалаар халиһан шарайтай эхэнүүдэй бишыхан хөөрхэн үринэрээ өөгшөөн, таалан ябахыень харахадаа, аяар гушаад оной үеэр дуулажа ябаһан дуунайм үгэнүүд ээлүүдгүйгөөр һанагдашанал:

Улаанхан занданаа ургуулһан
Уһанхан булагай һайханиинь бэ!
Уладай байдалые
һайжаруулһан
Улаанхан Хуулиимнай
һайханиинь бэ!

Б. НАМДАКОВ,
ажалай ветеран.

ҮХИБҮҮДЭЙ ЕРЭЭДҮЙН ТҮЛӨӨ

«СССР-эй эрхэтэд бэеынгээ элүүрые хамгаалуулха эрхэтэй».

(СССР-эй Конституциин 42-дохи статьяһаа).

Октябрьска районой хүүгэдэй поликлиникын үүдые татажа оромсоор: «Хододоо элүүр энхэ бай, хүүгэхэн!» гэһэн уряа эрхэ бэшэ нюдэндэ торосолдохо. Тэрэнэй хажуугаар доктор Айболидай туһалагшад —һармагшан, баабгай, шандаган болон бусадшье ангуудай энеэдэтэйхэнээр зурагдаһан дүрсэнүүдые харахадаа, бишыхан хүүгэдһээ болохо ехэшүүлшье ээлүүдгүй миһэрээд абахал даа. Энэ поликлиникэ соо, мүн бэшэ участогуудта хүдэлдэг гушаад врачнууд, 3 фельдшер болон медицинскэ хэдэн арбаад сестрануудай оролдолгын хүсөөр районой хэдэн мянган үхибүүдэй элүүр энхэ сахигдана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Хүүгэдэй элүүрые сахиха талаар һүүлэй жэлнүүдтэ ямар туйлалтануудай болоһон тухай асуудалда хүүгэдэй поликлиникые даагшын орлогшо Маргарита Шамбаевна Тыхеева иимэ харюу үгэһэн байна:

— «Манай үхибүүд хадаа бидэнэй ерээдүй гээшэ. Тэдэнэй элүүр энхэ, соггой баяртайгаар, жаргалтайгаар үдэхын түлөө гансашье түрэлхид оролдоно бэшэ, мүн хүүгэдэй саадай, больницын, һургуулиин хүдэлмэрилэгшэд, нэгэ үгөөр хэлэхэ болоо һаа, бүхы совет хүн зон һаналаа табин, анхаралаа хандуулна гээшэ. Хүүгэдэй саадуудай, һургуулинуудай шэнэ шэнэ байшангууд жэл үнгэрхэ бүри ашаглалгада үгтэнэ. Байра, байдалыншье хараа байса һайжарна. Тиихэдэ энэ хүдэлмэридэ бидэнэй, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй бага бэшэ хубита оролсоно гэжэ хэлэхэ байнаб. Гансашье манай поликлиникые абаад үзэхэдэ, үхибүүдэй жаргалай түлөө бүхы наһаяа зорюулан ажаллажа ябаһан хүнүүд хэды олон гээшэб! Эдэнэр үхибүүдэй ерээдүйн, тэдэнэй зол жаргалай түлөө ами наһаяашье үгэхөөр бэлэн хүнүүд лэ. Гэхэтэй хамта, ерээдүйн үетэнэй ажабайдал зохёохо хэрэгтэ манай парти болон правительство айхабтар ехэ анхарал хандуулна гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Олон жэлэй туршада нэгэл газартаа амжалтатайгаар, эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллажа ябагшадай тоодо врачнууд Вера Васильевна Самчук, Людмила Семеновна Малакшинова, Нина Петровна Макеева, Полина Анатольевна Трубачеева, Эмма Сидоровна Гармаева гэгшэдые дурдахаар. Тиихэдэ медицинскэ сестранууд манай ажал хүдэлмэридэ гол шухала үүргэ дүүргэдэг гээшэ. Медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэймнай дунда олон жэлдэ таһалгаряагүйгөөр ажаллаад, мүнөө наһанайнгаа амаралтада гарабашье, бидэнэйнгээ зэргэдэ жагсаһаар ябаһан хүнүүд олон. Жэшээ болгон дурдаа һаа, нэн түрүүн Вера Захаровна Мурчина, Марта Ивановна Андрус, Лина Александровна Дегтярева гэгшэдые нэрлэхээр. Эдэ хүнүүднай үхибүүдэй, тэдэнэй түрэлхидэй дунда хүндэ өхэтэй болоһон номгон даруу сэдьхэлтэй, баян дүй дүршэлтэй хүдэлмэрилэгшэд юм».

Поликлиникын дэргэдэ 5 отделени, хүүгэдэй больница хүдэлнэ. Районой квартал, һууринуудта участково врачнууд, фельдшернүүд бии.

Долоон хоногтоо нэгэ дахин вторник бүхэндэ «Элүүр үхибүүдэй үдэр» үнгэргэгдэдэг. Энэ үдэрнүүдтэ бишыхан, жэл хүрөөгүй үхибүүдэй бэеын элүүр энхэ шалгагдадаг байна.

— «Элүүр үхибүүдэй үдэр» үнгэргэлгэдэмнай түрэлхид ехэ туһа хүргэдэг. Үхибүүдэйнгээ һара, хоёр-гурбан һара болоһон үдэрнүүдтэ заатагүй асаржа, бэеынь элүүрые шалгуулха ёһые баримталан, үхибүүдэйнгээ элүүр энхые сахилсадг юм,— гэжэ врач-педиатр Галина Евгеньевна Лебедева бидэндэ хөөрөө һэн.

Тэрэ үдэр Галина Евгеньевна өөрынгөө туһалагша медсестра Галина Алексеевна Кандауроватай хамта үдын һүүлээр үхибүүдэй элүүрые шалгажа байгаа һэн. Энэ үдэр тэдэнэй юрын лэ ажалай үдэр һэн. Гэбэшье үбшэн үхибүүдэй тоо нэгэ бага олошорһон байгаа. Энэ хадаа намарай сагай уларилтай, мүн гэр байрануудай хүйтэнһөө дулдыдана гэжэ Галина Евгеньевна тайлбарилаа һэн.

Бишыхан Леночка Иванова оройдоол 3 наһатай. Энэ хугасаа соо тэрэнэй элүүр энхын, саашанхи ажабайдалаа зол жаргалтайгаар эхилхэ хэрэгтэнь хэды олон хүнүүд анхаралаа хандуулна гээшэб. Басагаханаа врачта асарһан эжынь, тэрэниие шагнажа үзэжэ һууһан врач Г. Е. Лебедева, медсестра Г. А. Кандаурова гэгшэд мүнөөшье һанаата болонхой.

— Бараг даа, нэгэ бага ханяахаяа һанаа. Хэдэн эмүүдые бэшээд үгэһүүб. Тиигээд үнгэрхэ гэжэ найданаб!—гэжэ врачай хэлэхэлээр, залуухан эжын шарай гэрэлтэшэхэдэл гэнэ.

Гансашье Ленын эхэ хүүгэдэйнгээ түлөө һанаата болоно бэшэ. Манай ороной хэдэн мянгаад үхибүүдэй үглөөдэрэй үүлэгүй сэлмэг байхын түлөө хүн бүхэн оролдоно. Энэ хадаа ерээдүйе хамгаалха гэһэн бидэнэй нангин уялга мүн.

Х. ДАМПИЛОВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Медсестра Г. А. Кандаурова ажалдаа. 2. Врач педиатр Г. Е. Лебедева үхибүүдэй элүүрые шалгана.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

БИДЭНЭР ҺУРАНАБДИ

Манай орондо энэ эрхэ гүйсэдөөр хэрэглэгдэнэ гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Юуб гэхэдэ, хэдэн мянган совет үхибүүд һургуулида һуража, эрдэм ном шудалха, дэлхэй түби дээрэ болоно байһан бүхы үйлэ хэрэгүүд тухай газетэ, журналнууд дээрэ уншаха аргатай ха юм. Совет һурагшад, тэдэнэй тоодо бидэнэршье, үглөө бүри сэлмэг огторгой доро мандан байһан алтан нарантай урилдан бодожо, сэдьхэл тэнюглэн һургуули тээшээ яаранабди.

Энэ үедэ бидэнэр өөһэдынгөө жаргалта байдалаар гансашье омогорхоно бэшэ, мүн капиталис оронуудтахи үетэнэйнгөө ямар хүндэ хүшэр байдалда оршодог, эрдэм номдо һураха хэды ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй байбашье, энээнээ бэелүүлхэ аргагүй байһандань шаналнабди. Һургуулида орожо һураха ямаршье аргагүй болоно сүхэрхэдөө, тэдэнэр ажал хэжэ эхилнэ. Капиталис ороной үхибүүд түрэлхидэйнгөө хүдэлмэри олохо аргагүй дээрэһээ хэды зобоно гээшэб! Энэл ушарһаа боложо, тэдэнэй олонхинь өөһэдөө ажал бэдэржэ эхилээд, һүүлэй һүүлдэ хуби заяаниинь тэдэниие хэдэн миллион ажалгүйшүүлэй зэргэдэ хүтэлжэ асарна ха юм. Жэшээ болгон Англиин шахтёрнуудай буһалгаа абаад үзэел даа. Зургаан һарын туршада үргэлжэлжэ байһан буһалгаанай үедэ, тэдэнэй үхибүүд ямар байдалда байна гээшэб? Тэдэнэр үглөөдэрэй ямараар эрьен ерэхэ тухай бодомжолхо аргагүйдэнэ. Эдэнэй олонхинь ерээдүй тухайгаа, ажабайдалайнгаа ямараар эрьехэ тухай мэдэнэгүй.

Капиталис оронуудта түрэхэ, ажаһууха хубитай үетэнэймнай байдалай иимээр эрьеһэндэ хэн зэмэтэй гээшэб гэһэн асуудал бидэнэй урда нэгэнтэ бэшэ табигдадаг. Эндэ нэн түрүүн империалис хараа шэглэлтэй шүүл, дай жүрөөдэгшэд лэ зэмэтэй!

Иимэ байдалай үзэгдэхэгүйн тула бидэнэр эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ бодохо ёһотойбди. Энэ тэмсэлнай бидэнэй эрхим һуралсал болоно. Гансал «эрхим», «һайн» гэһэн сэгнэлтэнүүд дээрэ һуража, ажабайдалайнгаа замые зүбөөр шэлэн, арад зондоо, түрэл партидаа ашатай, туһатай хүнүүд болохые хүсэнэбди. Энэ хүсэлөө бэелүүлхэ бүхы арга боломжонууд бидэндэ үгтэнэ.

Бидэнэр түрэл республикынгаа ниислэл хотодо оршодог 1-дэхи интернат-һургуулида гүрэнэй тэдхэмжэ дээрэ байгаад, һуранабди. Республикын бүхы районуудһаа сугларһан һурагшад эндэ эбтэй эетэй нэгэ бүлэ болонхойбди.

Жэшээ болгон манай 9-дэхи классые абаад хараха болоо һаа, бидэнэр ондо ондоо нютагуудһаа ерэһэн 28 хүбүүд, басагад эбтэй нэгэ коллектив болон, һуралсалдаа, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсанабди. Классаймнай хүтэлбэрилэгшэ Баярма Дагдановна Дашидоржиева, хүмүүжүүлэгшэ Валентина Фёдоровна Гергенова гэгшэд бидэнэй һуралсалда айхабтар ехэ нүлөө үзүүлдэг. Һуралсал хадаа бидэнэй гол ажал болоно. Тиимэһээ бидэнэр гансал һайн сэгнэлтэнүүд дээрэ һураха гэһэн зорилго урдаа табинхайбди. СССР-эй Конституциин ашаар үгтэһэн энэ эрхэеэ гүйсэдөөр хэрэглэн, эрдэм номоо оролдосотойгоор шудалан, арад зондоо аша туһатай хүнүүд болохые хүсэнэбди. Энэ хүсэлөө гүйсэдөөр бэелүүлхын тула багша Ленинэй хэлэһэн «Һураха, һураха үшөө дахин һураха!» гэһэн сэсэн үгэнүүдые омогорхол баяртайгаар дабтанабди.

Доржо-Ханда БУЯНТУЕВА,
Улаан-Үдын 1-дэхи интернат-һургуулиин 9-дэхи классай һурагша.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

ВЕТЕРАНАЙ БАЯР

— «Катюшын» механик-жолоошон һэм. Расчётто-мнай 7 хүн байгаа. Һомологшо, залан тодхогшо, туһалагшад... Бидэнэр — суута «катюшануудаар» дайсадые хиргагшад — саг үргэлжэл түрүү зэргэдэ һэмди. Дайсанай оборонын сүм сохихо, тиин манайхинай добтолгодо «ногоон үйлсэ» гаргажа үгэхэ гээшэ гол зорилгомнай байгаа. «Катюшануудай» артиллерийскэ һомонууд аблантай урилдаһан-дал хиндэхэ, гал бурма тулалдаан... һүртэйл үзэгдэл бэлэй. Совет Армиин энэ техникээр бэшэ, сэрэгшэд ехэл омогорхогшо һэмди. Илангаяа тэрэнние ашаглаха найдалда хүртэһэндөө хэды ехэ омогтой байгаа бэлэйбибди. 19-тэйхэнүүд ябаабди. Һахал һамбайшьегүй, шүгдэгэрхэнүүд даа... Хэды оломнай тиихэдэ унаа һэн, тоолошогүй — гээд, дайнай ветеран Михаил Иванович Васильев хөөрэхэдөө, дурасхаалдань хэтэ мүнхэдөө залуугаар үлэһэн нүхэдөө дурсан гашуудана.

Орловско областьдохи Севск хотые сүлөөлгын байлдаанда, жэшээлхэдэ, 27 «катюшаһаа» оройдоол 7-иинь үлөө бэлэй. Михаил Васильевич иимэ тулалдануудһаа амиды гарахаб гэжэ бодоогүй. Гэбэшье сэрэгшэ Берлин хүрөө юм. Рейхстагай хана дээрэ тэрэ «Буряад орон. М. Васильев» гэжэ гараа табиһан байна. Энэл гараа табилгань бүхы зобо-лонгойнь, бүхы этигэл найдалайнь дүн мэтээр һанагдаа һэн. Хоёр дахин шархатахадаа, тэрэ госпитальһоо частьдаа түргэн эльгээхыень сэрэгэй врачуудые гуйжа, амар заяа үзүүлэгшэгүй һэн.

Полкын командир Константин Михайлович Остренкин, полкын командирай техническэ талаар туһалагша Иван Антонович Плищук гэгшэд сэрэгшэдэйнгээ сэдьхэлые дайсаниие үзэн ядалгаар орьёлуулжа шададаг һэн. Ингэжэ совет патриодууд илаа, «катюшануудай» эзэд гүрэн түрын хайрада хүртөө. 1946 оной ноябрийн 22-то Улаан Армиин албанһаа табигдаад, түрэл Улаан-Үдэеэ зорижо ябахадань, һүртэ зэбсэгэй механик-жолоошоной үбсүүндэ «Берлиниие абалгын түлөө», «Шэн зоригой түлөө», «Германиие илаһанай түлөө», «Варшавые сүлөөлһэнэй түлөө» медальнууд ханхинанхай бэлэй.

Тэрэ гэһээр 38 жэл үнгэрөө. Улаан-Үдын хилээмэнэй 5-дахи баазада жолоошоноор эды жэлнүүд соо хүдэлөө, наһанайнгаа амаралтада гаранхайшье һаа, мүнөөшье хүдэлнэ. Аажам, амгалан. Гэр бүлэ, ашанар, сэнхир сэлмэг огторгой. Хүндэ ондоо юун хэрэгтэйб? Үнгэрһэн дайн үнгэрөө, гэбэшье...

Гэбэшье Агуу Илалтын 40 жэлэй ойе угтуулан, сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин һэргээгдэхэдэ, 1-дэхи Белорусска, 2-дохи Белорусска фронтнуудай илалтата дабшалта, «катюшанудай» һүрөөтэ абяан сэрэгшэнэй сэдьхэлые шэнэ хүсэтэйгөөр хүлгүүлээл! Залуушуултай уулзалганууд, Улаан-Үдын Октябрьска райвоенкомадһаа урилганууд — эдэ бүгэдэ ветеранай ухаан бодолдо өөрын мүр сараа, баяр баясхалан үлөөхэ зэргэтэйл.

Г. ДАШЕЕВА.

М. Н. СТЕПАНОВ

Буряад совет литературада ехэ гээлтэ болобо. Россин Федерациин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, Буряадай АССР-эй арадай уран зохёолшо Михаил Николаевич Степанов удаан саг соо хүндөөр үбшэлһэнэй һүүлээр 71-тэй болоһо ябатараа, октябриин 4-дэ наһа бараба.

М. Н. Степанов 1914 ондо Ленинградта алба хаагшын бүлэдэ түрэһэн юм. Тэндэ дунда һургуули дүүргээд, ажалайнгаа намтар эхилээ һэн. Түрүүшээр Охтенско химическэ комбинадта хүдэлмэришэнөөр ажаллаа, удаань 1938 ондо комсомолой райкомой дурадхалаар заводой «Ударник» газетэдэ хүдэлхөөр эльгээгдэһэн байгаа. Энэ сагһаа хойшо тэрэнэй мэргэжэлтэ журналистын зам эхилһэн юм.

1938 оной эхиндэ М. Степанов Улаан-Үдэ хотодо, «Бурят-Монгольская правда» газетэдэ хүдэлхөөр эльгээгдээ һэн. Эндэ, Буряад орондо, тэрэнэй журналистска бэлиг гүйсэд элирһэн байгаа. Вольфраммолибденэй комбинадай, Галуута нуурай шахтернууд тухай, Баунтын тайга соогуур алта олзоборилогшод, Байгалай загаһашад тухай, республикын таряашад болон малшад тухай М. Н. Степановай бэшэһэн статьянууд, очеркнууд хододоо гүнзэгы удхатай, публицис орёо хурса байһан дээрэһээ газетын уншагшадай анхарал татажа, ажалай шэнэ амжалтануудта уряалан дуудадаг һэн.

Дайнай бүхы шахуу үе соо М. Н. Степанов республиканска газетын редакцида ажаллахадаа, промышленна таһагые, соёлой таһагые даагшаар хүдэлһэн, редакциин секретариадые хүтэлбэрилһэн юм. Шэнэ Буряад оронние зохёон байгуулжа байһан хүнүүд тухай очеркнуудһаа, статьянуудһаа, репортажнуудһаа уран зохёолшын намтар эхилбэ. Тэрэ олон рассказуудые толилуулаа. «Байгалай туужа» гэжэ ном хэблүүлэн гаргуулаа. Сибириин ород таряашадай ба буряад зоной сэдьхэл бодолые гүнзэгыгөөр харуулһан, үргэн ехэ үе сагые эзэлһэн тэрэнэй зохёол — «Үүр сайхалаар һүни һүнэдэг» гэһэн роман уншагшадта ехэтэ һайшаагдаһан байгаа. Буряад ороной урда хубида вольфраммолибден түрүүлэн нээгшэдтэ зорюулжа, М. Н. Степановай бэшэһэн «Түргэн гол дээрэ» гэһэн шэнэ романай нэгэдэхи хубинь даладахи онуудай һүүл багта хэблэгдэн гараа һэн.

Буряад уран зохёолшодой бүтээлнүүдые ород хэлэн дээрэ оршуулха хэрэгтэ уран зохёолшо ехэ хүсэ шадалаа элсүүлһэн байна. Чимит Цыдендамбаевай «Банзарай хүбүүн Доржо» гэжэ романиие түрүүшынхеэ оршуулбашье, ехэ амжалта түйлаа һэн. Энэ ном Москвада, Эрхүүдэ, Новосибирскдэ, Улаан-Үдэдэ хэблэгдэнхэй. 1952 онһоо хойшо уран зохёолшо Ч. Цыдендамбаевай зохёолнуудһаа гадна, Х. Намсараевай «Үүрэй толон», Б. Санжинай «Заяанай зам» гэһэн романуудые оршуулһан юм. Х. Намсараевай, Ц. Номтоевой, Ц-Ж. Жимбиевэй, Ц. Галановай, С. Цырендоржиевай повестьнууд болон рассказуудые тэрэ мүн лэ оршуулжа, ороной олон хэблэлнүүдтэ гаргуулһан байгаа.

Зохёохы ажалайнгаа бэдэрэлтэнүүдые үргэлжэлүүлжэ, уран зохёолшо буряад арадай аман зохёолдо, үльгэр онтохонуудта, эртэ урда сагһаа үндэһэтэй эпостэ хандаһан байха юм. Буряад арадай баатаршалгата «Гэсэр» гэжэ эпосые үхибүүдтэ зорюулжа прозоор бэшэжэ хэблүүлһэнэйнгээ түлөө уран зохёолшо хүүгэдэй номой ба номой графикын бүхэроссин выставкын медальда хүртөө һэн.

Буряад совет литературын аха үетэнэй нэгэн байһан туладаа М. Н. Степанов тэрэниие хүгжөөхэ талаар ехэ юумэ хэһэн байгаа. Тэрэ олонациональна совет литературада горитой һуури эзэлһэн үргэнөөр мэдээжэ романуудай ... нуудай автор. бур... нуудай зохёолнууд... лагша болоно. Тэр... габьяа правительст... дээдын шагналнууд... дэлэй Тэмдэгэй» орд... альнуудта, РСФСР... ряадай АССР-эй Вер... ведэй Президиумэй... нуудта хүртэнхэй, ... соёлой габьяата хүд... шын, Буряадай АССР... уран зохёолшын хү... зэргэнүүд тэрэндэ... һон байгаа.

Буряад оронтой, т... зонтой хуби заяагаа холбожо, Михаил Н... ажабайдалайнгаа ... үдэрнүүд болотор ... гээр хүдэлдэг, залу... лэн бэшэгшэдтэ үнэ... һөө туһалдаг байгаа. ... публикын Уран зох... холбооной правлени... эмхидхэгдэн байгу... һаань хойшо «Байга... лай редколлегиин г... һан юм.

М. Н. Степанов хүд... шэн даруу зантай, ... энэрхы дулаанаар ... ехэл налгай зохид ... һэн.

Бэлигтэй уран ... хурса гүүрһатан, ... тернационалист, һа... залан сэхэ коммун... бараба. Михаил Н... Степанов тухай дурс... дэнэй зүрхэ сэдьхэлд... үлэхэл.

А. М. Беляков, К. А. Албашеев, А. А. Ба... Лысов, Л. В. Потапов, Б. С. Семенов, В. Б. Са... Тимашов, А. Д. Чукаев, С. В. Ангапов, Д. Т. Цы... Н. И. Крючков, Л. Я. Похосоев, М. М. Гаськов, ... саев, В. Н. Башкеев, Р. В. Белоглазова, Ц. Р. ... Р. Б. Гармаев, Н. Г. Дамдинов, Д-Н. Д. Дугаров, ... Дондокова, Д. З. Жалсараев, Ц. А. Жимбиев, ... занцев, В. В. Корнаков, Б. М. Мунгонов, Ч-Р. Н... лов, В. Ц. Найдаков, М. Н. Нимаев, Ц. Н. Ном... Румянцев, Л. Д. Тапхаев, С. С. Цырендоржиев, ... пилов.

СЭЛЭНГЫН РАЙОНДО

ХҮДӨӨГЭЙ БАРИЛГАНУУД

Ехэ-Цагаан һууринда һүүлэй хоёр жэлэй туршада барилгын ажал илангаяа үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Тус бүридөө хоёр квартиратай арбан байшан нэгэ доро баригдажа, ашаглалгада үгтэбэ. Хүдөөгэй механизаторнууд, мэргэжэлтэд эдэ гэрнүүдтэ нүүн орожо, шэнэ байраяа толлобо.

Тэрэшэлэн эдэнэртэй хүршэ, Сэлэн-Дүүмэ тосхондо жэлэй эхинһээ хойшо хорин квартира ашаглалгада үгтэжэ, тэндэхи ажалшадай, заводой хүдэлмэришэдэй гэр бүлынхидые баясуулба, урмашуулба.

СОРГООР УҺА ДАМЖУУЛХАНЬ

Ташар һууринай гол үйлсэнүүдтэ водопроводой системэ туршагдажа эхилбэ. Газар доогуур татагдаһан соргонуудаар артезианска худагай уһан дамжуулагдажа, ташарайхидые ехэтэ баясуулба. Ингэжэ тосхоной айл бүхэн газааһаа шахуу уһа абаха арга боломжотой болобо гээшэ.

АЯНШАЛНА, АМАРНА

Химнын совхозой түрүү малшадай нэгэн Дулма Лодоновна Лундукова амаралтынгаа үедэ Энэдхэг болон Шри Ланка оронуудаар аяншалжа ерээ бэлэй. Харин энэ ажахын бүлэг залуу механизаторнууд, малшад үнгэрэгшэ амаралтын үдэр республикын ниислэл хото ошожо, этнографическа музей болон Улаан-Үдын үзэсхэлэнтэ гоё газарнуудтай танилсаба.

— Совхозой хүдэлмэришэдэй амарха сагые аша үрэтэйгөөр, һонирхолтойгоор үнгэргэхын тула ажахын профсоюзай комитет ехэхэн оролдолго гаргана, — гэжэ тус комитедэй түрүүлэгшэ В. Б. Базарова хэлэнэ. — Буряад драмын театрай зүжэгүүдые хараха дуратай байһан тухайгаа олон малшад, механизаторнууд мэдүүлдэг юм. Тиимэһээ тэдэнэрые искусстватай танилсуулха арга боломжо олгуулха ёһотойбди. Эрхим хүдэлмэришэдые түлбэригүй путевкоор шагнаха гуримые заншалта болгохомнай, — гээд тэрэ үгэеэ үргэлжэлүүлээ һэн.

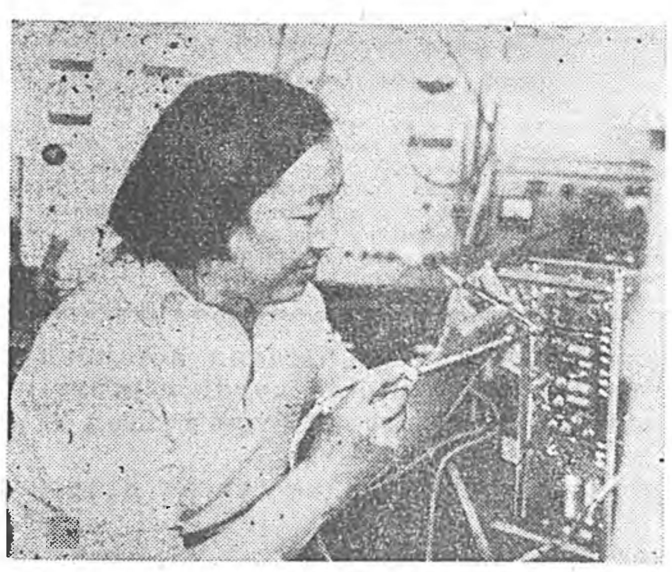
Н. НАМСАРАЕВ.

Валерий Сократович Бабкинов Улаан-Үдэ станциин хэлхеэ холбооной болон дохёо тэмдэг үгэдэг дистанцида электромеханигаар хүдэлдэг юм. Поезднуудай машинистнуудтай радиогоор холбоо байгуулдаг цехтэ хүдэлхэдөө тэрэ өөрынгөө даажа абаһан участок дээрэ ажалай үльгэр жэшээ харуулжа байдаг, предприятиин коллективэй дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүү һууринуудай нэгые эзэлдэг заншалтай. Мүнөө тэрэнэй үбсүүндэ арбадахи табан жэлэй ударник гэһэн тэмдэг яларна.

Валерий Сократович ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. С. Бабкинов.

В. ПЛУТТЫН фото.

АЖАЛШАДЫЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭЭР...

Республика доторнай музейнүүдэй хүдэлмэриие нарижуулан һайжаруулха талаар жэлһээ жэлдэ нилээд оролдолго гаргагдана. Эндэхи научна хүдэлмэрилэгшэд мэргэжэл шадабаряа, эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлнэ. Манай музейнүүд гансашье ороной зүүн зүгтэ бэшэ, харин бүхы орон дотороо мэдээжэ болонхой гээшэ. Энээнэй баталамжа болгон, Буряадай байгаалиин музейн бааза дээрэ һая үнгэргэгдэһэн ороной байгаалиин-научна музейнүүдэй Бүхэсоюзна зүблөөе дурдамаар.

Ханголовай пэрэмжэтэ түүхын музейн материалнуудые тусхай гуримаар табилга үргэлжэлүүлэгдэһээр. Зүүн зүгэй искусствын музейн шэнэ экспозициие эмхидхэхэ талаар бэлэдхэл ябуулагдана. Декабристнуудай буһалгаанай 160 жэлэй ойдо зорюулжа, Новоселенгинск һууринай декабристнуудай музей һэльбэн шэнэлэгдэхэ юм. Бусадшье музейнүүдые байгуулхаар зохёохы түсэбүүд хараалагданхай.

Эрдэм-гэгээрэлэй хүдэлмэриин арга боломжонууд үргэдөө. Энэ жэлдэ ниитын хэдэн музей арадай гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Тэрэ тоодо Хориин түүхын-хизаар ороноо шэнжэлгын, «Электромашина» заводой түүхын, эд хэрэглэгшэдэй кооперациин музейнүүд оролсоно. Ниитын музейнүүдтэ иимэ эдэбхитэд хүдэлдэг гэбэл, Жамбал Доржиевич Сампилон, Сократ Иванович Баторов, Иннокентий Яковлевич Труднев, Степан Михайлович Колода гэгшэд болоно. Тэдэнэй ашаар ниитын музейнүүд хүдөө һууринуудта, предприяти болон һуралсалай эмхи зургаануудта хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин түб болодог гээшэ.

Район, колхоз, совхоз, предприяти болон эмхи зургаанууд музейн аргаар хүгжэлтын түүхэ тухай хөөрэжэ үгэхые, түрүүшүүлые харуулхые, ажалай, дайшалхы ёһо заншалнуудые залуушуулда дамжуулхые оролдодог гээшэ. Тиимэһээл хаа хаанагүй шэнэ музейнүүд үүдэеэ сэлибэ гэһэн мэдээсэлнүүдэй үргэлжэ дуулдадаг болоһониинь гайхалтай бэшэ.

Мүнөө үедэ Буряадай нэгэдэмэл музейн методическа таһаг Бэшүүр, Хэжэнгэ, Улан һууринуудта ниитын музейнүүдые эмхидхэхэ талаар тематическа түсэб табижа байнхай. Байгал-Хударида партизануудай алдар солын музей бүри баян, бүри һонирхолтой болгогдохоор хараалагдана. Буряадай түрүүшын революционер Цыремпил Ранжуровай түрэһөөр 100 жэлэй ойдо музей байгуулагдаад, мүнөө Шара-Гол һууринда патриотическа үргэн дэлисэтэй хүдэлмэри ябуулагдана.

Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулан, нүүдэл выставкэнүүд, тематическа үдэшэнүүд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай ветерануудтай уулзалганууд музейнүүдтэ болохо, шэнэ экспозицинууд харагшадые һонирхуулха юм.

И. КЛИНОВСКАЯ,
Буряадай нэгэдэмэл музейн таһагые даагша.

ХЭН, ХААНА ОШОХО ДУРАТАЙБ?

☆ Мүнөөдэр Улаан-Үдын үйлсэ, талмайнуудта спортсменүүдэй, ажалшадай ёһотой һайндэр болохонь. Энэмнай хүнгэн атледүүдэй дунда зунай хаһын дүүрэһэндэ зорюулагдаһан олон спортсменүүдэй хабаадалгатай урилдаан болоно. «Правда Бурятии» газетын болон физкультура, спортын городской комитедэй дамжуулгын кубок, грамота, дипломуудта хүртэхын түлөө үнгэргэгдэхэ урилдаанда хотын спортын бүлгэм болон клубуудай, һуралсалай газарнуудай коллективүүд олоороо хабаадаха юм. Мүрысөөн үглөөнэй 10 часһаа эхилхээр хараалагдана.

★ «Спартак» бүлгэмэй стадион дээрэ үсэгэлдэр, мүнөөдэрһөө «Эрхүү—Улаан-Үдэ» гэжэ харгы заһабарилгын управлениин хүдэлмэрилэгшэдэй дунда ГТО-гой комплекс тушаалгаар спартакиадын мүрысөөнүүд үнгэргэгдэнэ.

★ Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ футболоор СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг командануудай дунда ээлжээтэ уулзалга үнгэргэгдэхэнь. Томскын футболистнууд манайда айлшаар ерэнхэй. Наадан үдэшын 5 часһаа эхилхээр хараалагданхай. Энээнһээ гадна, хотын предприятинуудай футболистнуудай дунда республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө футболоор эхилһэн түгэсхэлэй уулзалганууд үдэрэй 2—4 часуудһаа эхилхэ юм. Мүн тиихэдэ эдир футболистнуудай дунда хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө үргэлжэлүүлэгдэжэ байһан нааданууд болохо юм.

☆ Аяншалга болон экскурсиин Улаан-Үдын бюрогой хүдэлмэрилэгшэд хотын хилээмэнэй хоёрдохи заводой бүлэг аяншалагшадтай Бабушкин хотын түүхэтэ газарнуудта танилсуулха болоно. Мүн прибор бүтээлгын, «Бурятобувь» нэгэдэлнүүдэй, Октябрьска районой ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг комбинадай бүлэг хүдэлмэрилэгшэд Сурхайта нуурай эрьедэ ошожо амарха болоно. Мүн нэгэдэхи интернат һургуулиин, ЛВРЗ-гэй инструментальна цехэй бүлэг городой түүхэтэ газарнуудаар аяншалха, театрнуудта орожо, зүжэг наада хужарлан хараха болоно.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Агууехэ эрхэ» — түрүү бэшэг. «Хинагшадай шухала зорилгонууд». — арадай хинагшадай бүхэсоюзна зүблөөн тухай инормационно мэдээсэл. «Арадай хинагшын эрхэтэн ёһоной үндэр уялга» — нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ. (Эхин).

Хоёрдохи хуудаһанда. «Арадай хинагшын эрхэтэн ёһоной үндэр уялга» — К. У. Черненкын хэлэһэн үгын түгэсхэл. «Үндэр этигэл найдабари» — Р. Ефимовагай статья. «Улан-Удэ» туһалба» — Ю. Крюковэй мэдээсэл.

Гурбадахи хуудаһанда. «Мүнөөдэр — багшын үдэр» — А. Субботиной материал. Хүндэтэ нэрэ зэргэнүүд, Хүндэлэлэй грамотанууд. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Жаргалтай хуби заяатай хүнүүд» — Ц. Цыренжаповай фоторепортаж. «Ашанартаа захяа» — В. Останинай статья. Нютаг нютагай һонин. Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. ТВ-гэй неделиин программа.

ТУУЛГАН ҮҮЛЭНҮҮДЭЙ ХАҺА

Алтан намараймнай тэн — октябрь һарын долоон хоног үнгэрбэ. Намарай ольбонтой энэ һара түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, хагсуу хүйтэнэй дүтэлжэ байһые бидэнэртэ һануулаадхиба ха юм.

Баруун-хойто зүгһөө манай республика руу ерэһэн хүйтэн агаар гэнтэ саһаар шэдэлжэ, ногоон хибэс дайдыемнай хаа хаанагүй сагаан хүнжэлөөр хушаад абаба. Тиин Прибайкалиин, Кабанскын, Улаан-Үдын, Загарайн, Хориин, Сэлэнгын болон бусад районуудта эдэ үдэрнүүдтэ нэгэнһээ арбан миллиметр хүрэтэр саһан ороһон байба. Илангаяа ехэ хура бороон, нойтон саһан Сэлэнгэ мүрэнэй эрье зубшаад ороһон байна.

Октябрь һарын эхин үдэрнүүдтэ ороһон саһан 2—3 жэл болоод лэ дабтагдажа байдаг. Тиимэ ольбон манай республикада 1980—1982 онуудта үзэгдөө һэн шуу. Ороһон энэ саһан һаяын үдэрнүүдтэ хайлахаар хүлеэгдэнэ.

Намарай дунда һарын сагай уларил урда жэлнүүдэйхидэл адли байхаар багсаагдана. Һарын туршада дунда зэргээр 0—3 градус хүйтэн болохо, 9-һөө 20 миллиметр хүрэтэр шииг нойтон орохо юм ха.

Һарын түрүүшын арбан хоногто хагсуу уларилтай, шииг нойто элбэгтэй байха. Хожомынь сэлмэжэ, һүниндөө 2—7 градус хүйтэн, үдэртөө 4—9 градус дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

Һарын хоёрдохи, гурбадахи арбан хоногуудта, үүлэ багатай, сэлмэг үдэрнүүд үзэгдэхэ, һүниндөө 4—9, һарын һүүл тээ 10—15 градус хүрэтэр хүйтэрхэ зэргэтэй. Үдэртөө абаһаар 10—15 градус дулаан байһанаа, саашадаа хүйтэржэ, харалган хагсуу үдэрнүүд олошорхо болоно.

Һарын һүүлшын үдэрнүүдһээ эхилжэ, нуур, сөөрэм, гол горхонууд мүльһэн хуягтаа абтажа эхилхэ, зайр ябаха.

Н. АФОНИНА,
Улаан-Үдын гидрометобсерваториин директор.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Октябриин 7-һоо 11 хүрэтэр

ВОСКРЕСЕНИ, 7

СССР-эй КОНСТИТУЦИИН ҮДЭР.

БАГШЫН ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.35 — «Зарядкада зогсогты». 9.55 — «Дэлхэйн арадуудай уран бэлиг». 10.20 — Акробатикаар дэлхэйн чемпионат. Болгариһаа дамжуулагдаха. 10.55 — «Будильник». 11.20 — «Советскэ Союзда алба хэнэб». 12.20 — «Элүүр энхэ байлга». 13.05 — «Үглөөнэй почто» — хүгжэмтэ программа». 13.35 — «Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд». 14.35 — «Хүгжэмтэ киоск». 15.05 — Мүнөөдэр — СССР-эй Конституциин үдэр. 15.40 — «Вот и лето прошло» — уран һайханай фильм. 16.45 — «Циркын арендэ». 17.45 — «Амарха үедөө». 18.10 — Мультфильмнүүд. 19.00 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.45 — СССР-эй Конституциин үдэртэ зорюулагдаһан концерт. 21.00 — «Аяншалагшадай клуб». 22.00 — «Время». 22.35 — «Поэзи». А. Жигулин. 23.10 — «Березка» ансамбль хатарха. 23.45 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Зарядкада зогсогты!». 9.20 — Баримтата фильмүүд. 10.00 — «Ород хэлэн». 10.30 — Л. Мартынов. «Воздушные фрегаты». 11.00 — Концерт. 12.00 — Багшын үдэртэ баримтата фильмүүд. 13.00 — «Онтохондо айлшаар». «Новые похождения Кота в сапогах». 14.30 — Ан амитадай аймагта». 15.30 — Концерт. 15.55 — Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ. 16.... баримтата фильм. 16.45 Шостакович. Камерна... нуудайнь хуудаһанууд. «Найди свой дом» — һайханай фильм. 19.00 ... хамшагта совет гүйсэд... — Ленинскэ шангай ... дууд. Социалис Ажал... рой, СССР-эй арадай ... Э. Гилельсын концерт. «Фильм необычной су... баримтата фильм. 20.15 Газар дэлхэй. Юртэмсэ... — «Амгалан нойрсогты... шуул. 21.15 — Эрдэм ... рүүлгын фильм. 21.25 ... церт. 22.00 — «Время». — «Медовый месяц» — һайханай фильм.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 8.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Футболой шэнжэлэл». 10.25 — «Онтохондо айлшаар». «Новые похождения Кота в сапогах» — уран һайханай фильм. 11.55 — Киргизэй арадай аялга дуунууд. 12.25 — Баримтата фильм. 12.55 — Шэнэ һонин. (13.00 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.30 — «Эжын һургуули». 17.05 — М. Бажан. «Һүниин концертнүүд». 18.00 — «Дохёогоо үгыт, горнистнууд». 18.30 — Акробатикаар дэлхэйн чемпионат.

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 19.10 — «Экономикын талаар шэнжэлэл». 19.25 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — «Футболой шэнжэлэл». 20.30 — Дж. Вердиин «Отелло» оперо. Италиин «Арена ди Верона» гэжэ театрай зүжэг. 22.00 — «Время». 22.35 — Зүжэгэй үргэлжэлэл. 23.55 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35 — Түүхэ. 8-дахи класс. 10.00 — «Ород хэлэн». 11.00 — А. М. Горький. «В людях», «Мои университеты». 11.45, 12.40 — Ботаника. 6-дахи класс. 12.05 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 13.00 — Физикэ. 13.30 — «Багшада — хүгжэмэй хэшээл». 5-дахи класс. 14.30 — М. Ю. Лермонтов. «Мцыри». 15.05 — «Шинии ленинскэ библиотекэ». 15.45 — М. Шолохов. «Тихий Дон». 16.30 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 18.20 — Соносхолнууд. 18.30 — Буряадай АССР-эй Гостелерадиогай арадай инструментнүүдэй ... рэй концерт.

Москва. 19.00 — На... ба Восточнын портнууд... жэлтэ тухай. 19.30 — ... нотонууд.

Улаан-Үдэ. 19.45 ... очерк. 20.05 — Буряа... рэнэй оперо б... баледэй академическэ ... шэнэ сезоной нээлгые ... лан. 20.45 — «КамАЗ-а... лоошон» — киноочерк.

Москва. 21.00 — «А... нойрсогты, багашуул!» 2... Уласхоорондын шэнжэлэл... — «Время». 22.35 — «... эхо» — уран һайханай ф...

ВТОРНИК, 9

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.10 — «Микробиологи ба Эдеэ хоолой программа». 10.35 — Дж. Вердиин «Отелло» оперо. Италиин «Арена ди Верона» гэжэ театрай зүжэг. 13.25 — Шэнэ һонин. (13.30 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.20 — Я. Сибелиус 5-дахи номерой симфони. 16.50 — Баримтата фильм. 17.00 — «Шадамар гарнууд». 17.30 — «Джезказган — зэдээр баян хото». 18.00 — Социалис оронуудай баримтата фильмүүд. 18.40 — Бултанда зорюулагдаһан стадион.

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 19.10 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.30 — «Арадай аялга дуунууд». 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — ГДР-эй пионернүүдтэ айлшаар. 20.20 — «Княжна Мери» — уран һайханай фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — Үдэшын аялга дуунууд. 23.00 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 23.15 — А. Твардовский. Поэмэнүүд. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 9.35 — Байгаали шэнжэлэлгэ. 2-дахи класс. 9.55 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм 11.05 — «ПТУ-гай һурагшадта». 11.35, 12.45 — Ботаника. 5-дахи класс. 11.55 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 12.15 — Шатарай һургуули. 13.10 — Географи. СССР-эй далайнууд. 13.40 — Француз хэлэн. 14.10 — «Хүнүүд баяр хүргэнэ» — телеочерк. 14.40 — М. И. Глинка. Вальс-фантази. 15.10 — «Шинии ленинскэ библиотекэ». 15.40 — А. С. Грибоедов. Ажабайдалайнь ба зохёохы ажал ябуулгынь ... һанууд. 16.30 — Шэнэ ... 19.00 — «Эрдэм ухаан б... байдал».

Улаан-Үдэ. 19.30 — «... нүүдэй залнуудаар». 20... Соносхолнууд. 20.15 — ... ай «алтан залгалааган» богдоһон тухай. 20.45 — ... дэм дэлгэрүүлгын фильм...

Москва. 21.00 — «А... нойрсогты, багашуул!» 2... Москвагай музейнүүдэй ... һайханай баялигууд. 22... «Время». 22.35 — «Бр... секретом» — уран һай... фильм. 23.45 — Хокке... СССР-эй чемпионат. «Сп... — «Торпедо».

СРЕДА, 10

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Молдавиин ССР-эй телевидени болон радиогой академическэ хоорой концерт. 10.20 — «Княжна Мери» — уран һайханай фильм. 11.55 — «Аяншалагшадай клуб». 12.55 — Шэнэ һонин (13.15 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Ороной телестудинуудай баримтата фильмүүд. 16.45 — С. Токомбаевагай шүлэгүүд. 18.00 — «...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһанай».

Улаан-Үдэ. 18.45 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 18.55 — «Факел» 19.15 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 19.35 — «Минии таряалан» — киноочерк.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.05 — Молдавиин республикын ба Коммунис партиин байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Молдавиин ССР-эй телевидениин программа. 22.00 — «Время». 22.35 — А. Вампилов. «Дом окнами в поле» — зүжэг. 23.05 — Баледэй артистнуудай концерт. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35 — Обществоведени. 10-дахи класс. 10.05, 13.40 — Немец хэлэн. 11.05 — «Антарктида тээшэ командировко». 11.35, 12.35 — Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. 12.05 — «Эжын һургуули». 13.10 — И. С. Тургенев. «Отцы и дети». 14.10 — Совет уран зурагай искусство. 15.10 — Ф. Энгельс. Ажабайдалай хуудаһанууд. 15.55 — Н. В. Гете «Фауст». 16.25 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 17.45 — Баримтата фильмүүд.

Москва. 18.45 — «Ургамалай аймаг». 19.30 — «Хроника лунных ночей» — эрдэм ... рүүлгын фильм.

Улаан-Үдэ. 19.45 — С... холнууд. 19.55 — «Уряа... жэ ансамблиин концерт... — «Женя Новоселов бол... сад» — киноочерк. 20... «Таанадта, агитаторнууд ... политинформаторнууд».

Москва. 21.00 — «А... нойрсогты, багашуул!» 2... «Хани харилсаан». 21.5... «Сады Семирамиды» — ... дэлгэрүүлгын фильм. 2... «Время». 22.35 — «Родно... ло» — уран һайханай ф...

ЧЕТВЕРГ, 11

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время. 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.10 — «Дохёогоо үгыт, горнистнууд. 10.55 — «Дневник директора школы» — уран һайханай фильм. 12.00 — «Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 13.00 — Шэнэ һонин. (13.05 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.30 — «Большая родня» — баримтата фильм. 15.55 — Тувагай АССР-эй Гүрэнэй дуу, хатарай «Саяны» ансамблиин концерт. 16.20 — Социалис Ажалай Герой, гидро барилгашан М. М. Васильевтай һурагшад уулзаха. Эрхүү хотоһоо дамжуулагдаха. 17.05 — «Шатарай һургуули». 17.35 — Мультфильмнүүд.

Улаан-Үдэ. 17.55 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 18.05 — Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар). 18.20 — Улаан-Үдэ хотын хүн зондо овощой хэрэгсэл бэлэдхэгдэжэ байһан тухай. 18.50 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.15 — Футболоор дэлхэйн чемпионадай шэлэн абалгын матч. Норвегиин ба СССР-эй суглуулагдамал командануд. Норвегиһээ дамжуулагдаха. 21.00 — ГДР-эй соёлой үдэрнүүдэй СССР-тэ нээлтэдэ зорюулагдаһан концерт. 22.00 — «Время». 22.35 — «Три песни о Туве» — баримтата фильм. 23.25 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — «Хүдөө ажахы». 9.35. 10.40 — М. Ю. Лермонтов. «Песня про купца Калашникова». 10.00, 14.00 — Испан хэлэн. 10.30 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 11.05 — «Антарктида тээшэ командировко». 11.35, 12.40 — Хүгжэм. 5-дахи класс. 12.05 — «Гэр бүлэ ба һургуули». 13.10 — Байгаали шэнжэлэлгэ. 3-дахи класс. 13.30 — Совет уран зохёолшод В. И. Ленин тухай. М. Прилежаева хөөрэхэ. 14.30 — А. Гринэй ажабайдал ба номууд. 15.20 — «Врача вызвали?» — уран һайханай фильм. 16.30 — ... һонин. 17.55 — Олон... ажалшадай ленинскэ ун... ситет. 18.25 — «Эб най... ба залуушуул». 19.00 — ... хоорондын конкурсын л... ат Н. Дроздова М. И. Гл... романснуудые гүйсэдхэх...

Улаан-Үдэ. 19.15 — С... холнууд. 19.25 — Бари... фильмүүд.

Москва. 21.00 — «А... нойрсогты, багашуул!» 2... «Энээниие таанад хэжэ ... хат». 22.00 — «Время». 2... «Однофамилец» — уран... ханай фильм. 1-дэхи сер...

Редактор
Р. Б. ГАРМА...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62 отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05 пропаганды — 2-56-23 промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21. 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81. корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95. отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-00549. Заказ № 231. Индекс 04649.